

Rapport da las uniuns afiliadas

Autor(en): **Arquint, Jachen Curdin / Deplazes, Gion T. / Scherrer, Carli**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **107 (1994)**

PDF erstellt am: **15.08.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-235978>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Rapport da las uniuns affiliadas

Societad retorumantscha

Davo üna fasa da reorganisaziun interna, causada tras l'introducziun da l'elavuraziun da datas electronica, ha l'Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun pudü cumanzar dal 1993 a lavurar seguond ün nouv ritem. Quai s'ha fat valair in möd positiv sün tuot ils chomps d'actività da la Società Retorumantscha, tant pro'l DRG co pro las Annalas e pro la seria Romanica Raetica.

In temps da müdadas internas s'esa forsa eir plü avert per reponderar andamaints exteriurs chi paraivan da s'avair cumprovats.

Uschea vaina gnü d'ürant il 1993 be üna tschantada da suprastanza, quella da prümvaira. Nus vain desisti da la tschantada da suprastanza cha nus solaivan far d'utuon (pel solit la segunda mità d'october, in november o december), per cha nus vegnan da coordinar plü bain las tschantadas cul on chalendar. Cun quai cha'ls divers rapports annuals vegnan redigits per la fin da l'on, ans haja parü radschunaivel da spargnar ils rapports intermediaris d'utuon. Nus vain chattà per bön da scumpartir las tschantadas uschea cha nus fain la prüma in schner, la segunda in mai o gün in cumbinaziun culla radunanza generala. La tschantada da schner spordscha l'ocasiun da repassar la lavur da l'on e cumpiglia ün mais ingio cha tuot es main occupà co vers la fin da l'on. Schi fa dabsögn - pervi da tractandas specialas - as po adüna amo disponer dal temp da la segunda mità da l'on.

In ocasiun da la radunanza generala als 5 da gün ha referi il prof. Walter Haas da l'Università da Fribourg sur dal tema „Müssen Sprachen einheitlich sein?“ L'interess per seis referat es stat grond cun quai cha'l referent s'ha occupà dal rapport tanter dialects, idioms e lingua surregiunala standardisada exemplifichond sias observaziuns cun exaimpels our da la realità linguistica dal Grischun rumantsch. L'actualità da la tematica d'eira datta tras las discussiuns in regard a la posiziun e l'adöver dal rumantsch grischun sco lingua surregiunala.

Als 20 da november ha la Società retorumantscha gnü il plaschair da pudair gratular a l'anteriur cheuredactor dal Dicziunari Rumantsch Grischun, Alexi Decurtins, per seis 70avel anniversari. La SRR ha fat quai in ün möd simpel, ma cordial, pro ün aperitiv - s'inclegia cun üna cuorta adressa da gratulaziun davart dal president da la SRR e cun üna resposta da l'undrà - ed ha surdat al giubilar il prüm dals duos toms festivs da las Annalas, dedichats ad el. I nun es ingün dubi cha la dedicaziun dal duos toms da las Annalas, quel dal 1993 (106) e quel dal 1994 (107) fa e farà dalet al giubilar. Quai es però be üna vart da la medaglia. Tschella vart muossa ün effet positiv general sül nivo dals duos toms. Il fat cha'ls duos toms sun concepits sco toms festivs ha dat occasiun da schlargiar la gruppa da contribuentas e

contribuents. Il cuntgnü dals duos toms es tras quai rich, varià e d'üna qualità remarchabla. Sainza la cooperaziun d'üna part dal team da l'Institut dal DRG, Felix Giger, Kuno Widmer ed Alexa Arquisch, nu füss l'interpraisa statta realisabla in quista maniera.

Il proget „preparaziun pella stampa“ es glivrà in sia prüma fasa e porta uossa seis früts. Il ritem da publicaziun pels fasciculs dal DRG es accelerà, ils numers 117 e 118 sun cumparüts, il 119 es illa fasa da cumparsa. Ils cuosts pel proget „preparaziun pella stampa“ sun squasi cuvernats. Il suottascrit s'allegra da pudair constatar cha sia dumonda dals 7 da settember 1993 per üna contribuziun a la Banca chantunala grischuna ha chattà bun rebomb e cha'l Cussagl da banca e la Direcziun da la Banca chantunala grischuna han surdat a la SRR üna contribuziun da frs. 20'000.— vi dals cuosts dal proget. Cun quai arcugnuoscha l'important institut bancari grischun la valer e la funcziun dal Dicziunari Rumantsch Grischun pella perscrutaziun dal rumantsch, ma eir la paisa da la publicaziun enciclopedica sco funtana pella perscrutaziun da la cultura dal spazi alpin, cha quai as tratta dal spazi specificamaing grischun o dal spazi alpin in general.

La collavur da l'Institutt dal DRG vi dal proget BREW sur la persuna da fiduzcha, il prof. dr. Alexi Decurtins, es statta caracterisada da diversas difficultats e tensiuns. Detagls resortan dal rapport dad Alexi Decurtins chi'd es inseri aint il rapport dal cheuredatur dal DRG pel on 1993 (v. Ann. 107).

La seria Romanica Raetica es gnüda inrichida da trais toms. Ils toms 8 e 9 sun dedichtats ad üna tscherna dad artichels o/e referats dad Alexi Decurtins, il tom 10 cumpiglia la dissertaziun dad Eva Caviezel chi s'occupa da l'istorgia da la scripziun, normaziun e standardisaziun dal sursilvan. La tematica es interessanta. I füss dalettaivel, scha quist fat s'exprimiss eir tras ün bel success pro la vendita dals toms cumparüts.

Il parsura: Jachen Curdin Arquint

Suprastanza

President

Vicepresident

Actuara

Cassiera

Assessurs

Dr. Jachen Curdin Arquint, Cuaira

Dr. Arnold Spescha, Cuaira

Anna-Alice Dazzi Gross, Cuaira

Genoveva Seger-Arquisch, Vaduz

Dr. Cristian Collenberg, Cuaira

Rest Luis Deplazes, Rabiis

Jost Falett, Bever

Martin Gabriel, Glion

Rav. Gion Gaudenz, Puntraschigna

Cristian Joos, Cuira

Gion Arthur Manetsch, Cuaira

Dr. Jon Mathieu, Cuaira

Chasper Pult, Pasqual

Dr. Stefan Sonder, Cuaira

President d'onur

Redacziun Annalas

Dr. Gion Deplazes, Cuaira

Roman Caviezel, Cuaira

Rav. Gion Gaudenz, Puntraschigna

Revisurs da quint

Robert Capaul, Danis

Chasper Stupan, Cuaira

Dicziunari Rumantsch

Grischun

Dr. Felix Giger, Cuaira, caporedacziun

Annatina Secchi Malfroy, Cuaira, redacziun

Dr. Carli Tomaschett, Cuaira, redacziun

Kuno Widmer, Cuaira, redacziun

Ines Gartmann, Cuaira, documentaziun

Alexa Arquisch, Cuaira, secretariat

Dr. Alexi Decurtins, Cuaira

Romania

Radunonza da delegadas/delegai 1992/93

L'aura ha buca manegiau bein cun nus onn, ils 21 da november. Falera era en cumpleina pareta d'unviern. Tuttina han 61 persunas dau suatientscha a nies invit, 40 delegadas/delegai e 21 hosps. 23 perstgisas eran nudadas. Envidai ein stai: 119 delegadas/delegai e rodund 40 hosps.

Suprastonza, cussegl, secziuns e Ligia Romontscha

Sagogn, Mustér, Trun, Schluein, Cumbel e Laax ein ils loghens dallas 8 sedutas dalla suprastonza. Puspei muossa nossa gliesta da preschientscha ina buna participaziun a nossas sedutas. Registradas ein mo 8 perstgisas. Era uonn han nies representant ella suprastonza dalla LR e nies collaboratur regiunal priu stediamein part a nossas sedutas.

Ils 19 da fevrer ei il Cussegl dalla Romania (suprastonza, representant dalla Romania ella suprastonza dalla LR, collaboratur regiunal e collaboraturs subregiunals) seradunaus a Glion. En quei ravugl vegn il program annual discussaus. Plinavon rapportan ils collaboraturs subregiunals da lur lavur e lur quitaus.

Tras la pressa ed il Radio Rumantsch ei la publicitad vegnida informada sur dil decuors da nossas sedutas.

Ils 12 da december 92 ha la Ligia Romontscha envidau a sia radunonza da delegadas/delegai d'unviern a Cuera ed ils 19 da zercladur 93 alla radunonza da stad a Bravuogn. La Romania sa tarmetter 19 delegadas/delegai. Il december ein 16, il zercladur mo 11 stai presents.

Medemamein ils 12 da december 1992 ei il cussegl dalla LR seradunaus. Ina secunda seduta ha giu liug ils 5 da matg d'uonn ed ina tiarza ils 25 d'october. Nies suprastont ella LR ei staus presents a tuttas treis. Il parsura dalla Romania ha buca saviu far part il matg ed igl october damai ch'el era absents muort raschuns professiunalas.

Nies consuprastont Remo Arpagaus ha fatg la punt denter la Romania da giuventetgna e la suprastonza. Cun plascher persequitein nus las activitads da quella secziun. Ei seigi renviau a siu rapport annual. Donn che Remo banduna nossa suprastonza.

Ils 24 d'uost essan nus s'entupai cun representants dil Cerchel cultural da Laax, nossa secziun. In brat d'opiniuns e d'experiences ei d'avantatg per omisduas varts.

Plirs suprastonts han representau la Romania a caschun da differentas occurrenzas.

Romania e Renania

Uonn ha la seduta annuala cun la suprastonza dalla Renania giu liug ils 8 da mars a Panaduz. Temas da discussiun ein stai: l'ediziun comunabla

dil Ratuzin da Rico Tambornino, l'ediziun dil Dun da Nadal, sentupadas cun autoritads communalas, la cumissiun Fatscha da nos vitgs, la Scuntrada 1994 en Val Schons, il diever dil lungatg tudestg tras la Baselgia reformada en Surselva, las stentas dalla Renania d'organisar la giuventetgna renaniana e l'instrucziun da romontsch ellas scolas da Glion, Flem e Domat.

Alla radunonza generala dalla Renania dils 3 d'avrel ad Andeer ei il parsura dalla Romania staus presents. Il parsura dalla Renania, Martin Cantieni, ha era visitau nus a Falera.

Scuntrada e Formaziun

Igl otgavel rapport annual 1992/93 da quella impurtonta instituziun, publicaus en il rapport annual da la Romania dat perdetga dalla gronda lavur prestada.

Cuort Ligia Grischa (CLG)

Ussa essan nus secasai ella CLG e sesentin leu da casa. Nies collaboratur regional, Carli Scherrer, e sia gidontra, dunna Celina Hosang-Vinzens, han finalmein plaz per far las lavurs da biro e per tgirar la stizun da litteratura e musicalias. Nus savein exponer nossa purschida e sepresentar als visitaders. Il menaschi da stizun, empustaziuns da cudischs e musicalias, la vendita en stizun e la spediziun dat bia lavur, mo porta era entradas.

Fundaziun biblioteca Romania

Era la stanza da nossa biblioteca ei ussa endrizzata. Danovamein vein nus astgau retscheiver plirs duns da cudischs e gasettas. Nossa biblioteca e nies center da documentaziun fan prova.

Igl ei vegniu luvrau fetg! La cataloghisaziun pretenda denton aunc in grond engaschi.

Ussa ei la Fundaziun era constituida formalmein. Siu emprem parsura ei sur Gion Martin Pelican, viceparsura ed actuar ei Carli Scherrer. Norbert Berther, igl um dil fatg en caussa bibliotecas, ei assessur. Nus engraziein a quellas treis persunas ch'ellas han surpriu quels posts e giavischein buna lavur.

Ediziuns

Igl Ischi 1991, annada 76, nr. 3, ei, sco menziunau en nies rapport annual 1991/92, cumparius cun retard, pér igl october 1992. Ils dus redactors, Beat Manetsch e Gieri Venzin, han presentau in'ovra extraordinaria. Quei album da fotografias veglias e novas cun interessants texts muossa la gronda midada en Surselva. En cuort temps ei l'entira ediziun da 1700 tocs stada vendida. Era la secunda ediziun da 550 tocs ei ton sco exausta. La lavur digl artist Not Vital ei stada ina ughegiada.

La presentaziun digl Ischi tras Roman Caviezel en ina halla dil quartier d'industria a Schluein ha giu liug ils 22 da november. La Romania da

giuventetgna veva organisau leu l'exposiziun „péz en crusch“. Bugen vein nus collaborau cun nossa secziun.

La vernissascha dallas fotografias ord igl Ischi ei stada ils 31 d'october a Trun ella Cuort Ligia Grischa. Quella exposiziun ei vegnida frequentada bein.

Ei seigi engraziau aunc ina gada als dus redactors, als sponsurs ed insumma a tuts quels che han collaborau e contribuìu cheutras al reussir da quella ovra extraordinaria.

Ad uras ei igl Ischi 1992, annada 77, nr. 4, cumparius. Ei era buca sempel da presentar il proxim Ischi suenter quel da 1991 e mo quasi in miez onn pli tard. Nossa redactura, Anita Mazzetta, ha denton retschert grond e meritau laud ils 20 da matg d'uonn alla presentaziun da sia ovra a Surrein egl atelier Jacomet. Marietta Tuor ha fatg in cuort viadi atras il cudisch ed ugliu da leger quel. La giuvna Alice Darms ha enramau la presentaziun en quei atelier extraordinari cun siu cant accumpignaus dalla ghitarra. Dunnas han presentau l'ovra, mo era biaras dunnas han scret. Era cheu nies cordial engraziament alla redactura ed a tuts pertuccai.

Il Nies Tschespet nr. 64 ei cumparius. Il Ratuzin da Rico Tambornino, in cudisch d'affons da scola mesauna, ei cumparius igl atun 1993, denton cun retard. Finanziar cudischs ozilgi ei stentus. Nus essan denton leds da puspei saver presentar lectura per affons e stuppar cheutras in techet la ruosna ch'exista en quei sector. Quei cudisch vegn edius comunablamein da Renania e Romania.

Puspei eis ei buca reussiu da cuntinuar cun la retscha Toni Halter. La lavur redacziunala dil tierz tom ei terminada per la stampa. Ils emprems dus toms ein vegni edi da Desertina e Romania. Las difficultads finanzialas gia menziunadas, mo era las midadas dil davos temps denter la Stampa Romontscha Condrau SA e la Gasser AG han buca lubiu alla casa editura Desertina da semetter vid la realisaziun da quei tierz tom. Nus savein denton buca responsar da tener il roman „Naven da Valata“, ina ovra che Toni Halter ha surdau 15 dis avon sia mort al parsura dalla Romania, vinavon en truchet. Per quei sespruein nus d'edir persuls quei tom. L'auter onn cumpleness Toni Halter ils 80.

Il Radio Rumantsch, la Renania e la Romania edeschan da cuminonza ina DC e cassetta cun cant dalla Ligia Grischa. Uonn han lavurs preparatorias fatschentau nus.

Rumantsch grischun

L'agitaziun en connex cun il rumantsch grischun ei sequitada in stel. Quei lubescha da sedar giu cun quei project a moda e maniera meins emozionala e persunter pli fritgeivla. La discussiun sto sefar vinavon per lubir da fixar il diever dil rg el futur.

La Quotidiana

Il project dad ina gassetta romontscha dil gi caschuna vinavon e gest actualmein discussiuns animadas. Quei ei succedi buca il davos pervia

dalla menziun da cussegliera federala Ruth Dreifuss da vuler sustener finanziamein in tal project e muort la proposta da cuss. naziunal Elmar Ledergerber da Turitg da conceder annualmein 3 milliuns ad ina gasetta romontscha dil gi, in organ independent. La concentraziun dil davos temps sil sector dalla pressa grischuna fa quitaus.

Artechel 116 dalla constituziun federala

La revisiun da quei artechel ei pli difficila che quei ch'ins ha cartiu a sias uras. Surtut la definiziun dil principi territorial ha dau da slignar. La fin da settember ha il cussegl naziunal acceptau ina versiun simplificada. Il romontsch duess daventar parzialmein era lungatg official. Confederaziun e cantuns fussen obligai da schurmegiar ils 4 lungatgs svizzers. Ussa dependa ei aunc, schebein il cussegl dils cantuns sa era sedecider per quella versiun. - Lein sperar ch'ei resti buca mo tier declaraziuns.

Autras acziuns

Contonscher la gliעד ozilgi cun informaziuns ei tut auter che sempel, en vesta allas numerusas informaziuns che vegnan purschidas gi per gi. Nus empruein perquei cun in feigl d'informaziun davart la Romania.

Das gadas vein nus cumbinau nossas sedutas cun inscunters cun representants da vischnauncas: ils 27 d'avrel a Mustér ed ils 29 da zercladur a Schluein. Omisduas discussiuns ein stadas interessantas e d'avantatg per tut ils participonts. La discussiun avischinescha e lubescha il brat d'opiniuns e d'experienschas. Nus sperein da saver cuntinuar cun tals inscunters en autras vischnauncas.

Cun interess vein nus persecitau la lavur da dunna Regula Bücheler davart l'integraziun da famiglias immigradas da lungatg buca romontsch a Sagogn. Nus essan stai leu alla presentaziun da quella retscherca e ponderein tgei consequenzas che quels resultats han per nossa lavur.

Buca meins interessantas ein stadas las seradas da dunna Gisula Tschanner davart il tema „romontsch e tudestg davos meisa“. Era quellas dattan impuls per nossa lavur.

Ils 11 da matg essan nus s'entupai cun Leo Huonder dalla Stampa Romontscha Condrau SA. Il directur da quella ha stuiu seperstgizar il davos mument. Cun quella interpresa vein nus bia contacts. La libreria Condrau venda da nos cudischs, nus surdein a Mustér lavurs da stampa, publichein artechels ella Gasetta Romontscha e vendin era las ovras edidas dalla Desertina. In giavisch ei da coordinar ils termins da nossas ediziuns. Quei ei denton buca aschi sempel. Era quest atun cumparan 4 cudischs romontschs enteifer in memia cuort interval.

L'entschatta da settember vein nus dumandau Giusep Condrau d'informar nus davart las midadas da structura en connex cun la Gasser AG - Condrau SA. Tochen oz havein nus udiu nuot.

Suenter ch'igl Ischi ei staus cumpariu essan nus s'entupai cun la redactura Anita Mazzetta per discutir da sias e nossas experienschas cun

siu emprem tom e dallas preparativas per il secund. Igl ei impurtont da tgirar stretgs contacts cun nossas redacturas. Cun la redactura da Nies Tschespet ei previda ina semeglionta discussiun. En quei connex vegnin nus era a deliberar el decuors digl onn proxim in statut da redacziun.

Nos organs ufficials, Tschespet ed Ischi, han dau dabia da ponderar e discutir a nus. Els absorbeschan bia daners. La vendita cuntenta buca. Ils temps ein semidai. Eis ei aunc adequat d'edir mintg'onni omisdus? Quella discussiun sto vegnir fatga.

Cun quitaun persequitein nus il svilup da nies lungatg ella Foppa ed el Plaun, actualmein surtut a Domat. Leu vegna vegnir decidiu el decuors digl onn proxim sur dalla instrucziun da romontsch ellas scolas e schebein ins vul aunc mantener ina scoletta romontscha. Nus essan permanentamein en contact cun l'Acziun romontscha Domat. Quella ei danovamein segidada ad organisar ils Dis da litteratura dalla Uniun da scripturas e scripturs romontschs a Domat.

Finanzas

La situaziun finanziaria dalla Romania ei enconuschenta. Nus stuein sminuir nies deficit. Era uonn essan nus sestentai d'agir en quei senn.

Susteniments finanziarials

Nus vein decidiu las contribuziuns suandontas:

- Desertina „Tè-Tuà“ (Candinas)
- Desertina „Orebora“ (Cadruvi)
- Ovras (G. Deplazes)
- Ils Cantins „Concert da giubileum“
- Romania da giuventetgna „Surselvatlon“

In memoriam

Ils 7 da zercladur 1993 ei P. Placi Berther, conventual dalla Claustra da Mustér, morts ella vegliadetgna dad 88 onns. In onn eis el staus promotur dalla Academia Romontscha alla Scola claustrala. Suenter la mort da P. Vigeli Berther ha P. Placi tgrau cun tschaffen ed engaschi l'enconuschenta Biblioteca Romontscha dalla Claustra. En numerusas pleivs romontschas eis el segidaus ora savens ella pastoraziun. - Nus vegnin a salvar il fideivel ed attaschau Tuatschin e zun beinvesiù e popular conventual da Mustér en buna memoria.

Engraziament

Era igl onn 1992/93 ha purtau dabia lavur e beinenqual quitaun. Cun agid va denton tut pli lev. Bunas relaziuns en suprastanza ein ina buna basa da lavur. Nus deplerein fetg la demissiun da sur Gion Martin Pelican. Era uonn vai jeu saviu sefidar da mes consuprastonts, da nies representant ella suprastanza dalla LR e da nies collaboratur regional. Cordial engraziament persunter.

Igl ei encuraschont da veser igl engaschi da nossas redacturas da Tschespet ed Ischi, da nos collaboraturs subregiunals, da nos representants en differentas gruppas da lavur e da nossa collaboratura ella CLG a Trun. Era dil persunal dalla LR savein nus quintar cun agid e sustegn. Nies sincer Dieus paghi persunter.

Savens savein nus mo animar, dar in stausch. Sunter dependa ei da biars auters, da quels che fan impurtonta lavur a pro da lungatg e cultura, a casa, en scola, sil plaz da lavur, en baselgia, en uniuns ed uffecis etc. Era a quels e quellas exprimn nus nies grond engraziament. Nus sperein da saver quintar cun tut quels era vinavon.

Il parsura: Gion T. Deplazes

RAPPORT DIL COLLABORATUR REGIONAL

Vendita da cudischs

Sin fundament d'ina retscherca tarmessa a Cuera, el Plaun ed ella Bassa ha la Romania ussa actualisau la gliesta d'abonnents per sias publicaziuns officialas. Acziuns da vendita ella regiun han giu liug igl atun ed unviern 1992 a Surrein, Rabiun, Ruschein, Sagogn, Vella, Vignogn e Vrin.

Ils rivendiders en mintga vitg han derasau il Nies Tschespet 63 ed igl Ischi 77 ellas casadas. Era en stizun dalla Romania, ella Cuort Ligia Grischa, vegn vendiu e spediud cudischs romontschs, cassetas e DC gl'entir onn.

En stizun

Ils collaboraturs regiunals dalla Romania e Renania han rimnau la terminologia romontscha dils artechels frequents dils suandonts tips da stizun: mazlaria, cascharia, pasternaria, stizun da victualias, drogaria e papetaria. Ils cudischets da format tascabel ha la stampetta Ferrera procurau. Els ein vegni derasai entras las stizuns els vitgs ed en las scolas dalla Surselva romontscha.

Translaziuns, cussegliaziuns

ed intermediaziuns da terminologia ein lavurs quotidianas el center dalla Romania. Savens vegn il tiern romontsch propagaus per caussas ch'ei daditg s'ignivadas en casa e luvratori. Mo era terminologia nova vegn derasada. Dumandaus ei in servis prompt e nunbirocratic.

Referats

La stad s'annunzian gruppas da turists, societads e scolas ella Cuort Ligia Grischa e giavischan sclariment e documentaziun arisguard il romontsch en general ed il sursilvan en special.

Romontsch per Romontschas e Romontschs

senumna ina scolaziun per il persunal da canzlias, biros ed auters uffecis che la Romania porscha ensemen cun la Renania ella Cuort Ligia Grischa a Trun. Sco scolasts stattan a disposiziun dr. Arnold Spescha, dr. Clau Solèr ed Ignaz Cathomen, translatur cantunal.

Il diever d'ina grammatica, il redeger texts d'informaziun ed il scriver protocols ein ils temas che vegnan dilucidai.

Inscrizziuns romontschas

Aunc adina dat ei vischnauncas romontschas che lubeschan (legia impedeschan buca) inscripziuns publicas tudestgas! Veramein ina paupra tenuta! Ins hagi buca patertgau vidlunder... ed autras stgisis valan lu per perstgisa. Per impedir che quei serepeti buca, ha la Romania creau in feagl CUSSEGLIAZIUN LINGUISTICA PER INSCRIPZIUNS E RECLAMAS.

plicadas d'empunir contacts culla Romania cura ch'ei setracta da lubir inscripziuns publicas els vitgs. Igl exempel da zacontas vischnauncas dalla Cadi e dalla Lumnezia duess far scola dapertut: ellas lubeschan neginas inscripziuns tudestgas.

La biblioteca dalla Romania

Dapi che la Romania ei sut tetg ella Cuort Ligia Grischa, ha ella astgau prender encunter differents duns da cudischs e gasettas veglias. Nus presentein a nossas visitadras ed a nos visitaders ina biala biblioteca: cudischs vegls religius, biblas, cudischs da scola, belletristica, scienza, tuttas periodicas e la Gasetta Romontscha naven da 1857. Il rimnar cudischs vegls e serrar largias ella documentaziun dalla litteratura sursilvana resta in pensum permanent.

Sedutas e rapports

Mintga meins s'entaupan ils collaboraturs regiunals dalla Ligia Romontscha a Cuera en Casa Romontscha. Els rapporteschan, secusseglan e retscheivan incumbensas. Era dallas sedutas dalla suprastonza dalla Romania separticipescha il collaboratur regional. El informescha ed ha vusch cusseglianta.

Per finir

seigi engraziau alla suprastonza dalla Romania e dalla Ligia Romontscha per la buna collaboraziun e confidonza. Era a dunna Celina Hosang, ella Cuort Ligia Grischa, seigi engraziau pil quita e bien uorden en connex culla vendita da cudischs.

Carli Scherrer, collaboratur regional

Suprastonza

President
Viceparsura
Administratur
Assessuras

Gion Tumasch Deplazes, Domat
Gion Antoni Derungs, Cuera
Giusep G. Decurtins, Falera
sora Florentina Camartin, Mustér
Alice Darms, Ruschein

Redacturas:

Ischi annual
Tschespet

Anita Mazzetta
Marietta Tuor

Uniun dals Grischs

Tschantadas

Dal mais lügl 1992 fin al mais lügl 1993 s'ha radunada la suprastanza nouv jadas, per regla a Zernez, ma eir a S-chanf, Scuol, Sent e Samedan, per evader üna blerüra da tractandas.

Nos collavuratur, Jacques Guidon, e nossa administradura, Ursula Willy, sun adüna preschaints cun vusch consultativa.

Be cun ün'absenza s-chüsada es eir adüna stat preschaint nos rapreschantant ladin, Jon Domenic Parolini, chi'd es daspö duos ons in suprastanza da la Lia rumantscha.

Chesin Manella

La gestiun da nossa butia da cudeschs e da mezs auditivs funcziuna a plaina satisfacziun da la suprastanza. Grazcha fich a nossa administradura.

La comunità evangelica da Schlarigna e l'Uniun dals Grischs s'han accordadas da strichar la part C da l'art. 8 aint il contrat chi d'eira gnü stipulà als 17 da marz 1977. Cun quai es strichà il dret d'adöver cumünaivel dal local da la butia per la comunità evangelica.

Publicaziuns

- Il Chalender Ladin e'l Dun da Nadal sun periodics chi han eir quist on raggiunt cun bravüra lur böt. Ün cordial ingrazchamaint als redactuors.
- „Ouvras“ da Men Rauch, toms I + II, rapreschantadas a Scuol ed a Schlarigna
- „Chanzuns da cumpagnia“
- „Jonatan, il detectiv“, cudesch da pops, traducziun in vallader
- „La culla da vaider“, cudesch da pops, traducziun in puter
- „L'ouvra litterara“ dad Artur Caflisch, rapreschantada in Chesa Planta a Samedan
- „Tanter di e not“, trais istorgias dad Oscar Peer

Publicaziuns sustgnüdas

- „Chanzuninas rumantschas“ a Claudia Gaudenz-Rauch
- „500 ons Baselia da Sa. Maria“ a H.-P. Schreich
- „Chasa Paterna“ nr. 112 a la cumischiun Chasa Paterna
- „Co urar“ da Jörg Zink, al colloqui d'Engiadina Bassa/Val Müstair
- „Documentaziun da Tarasp“ a J. Th. Stecher
- „La Petnera“, la part rumantscha, a la Stamparia engiadinaisa

Oters sustegns

- a Romedi Arquint pel proget „Introducziun in la lingua e cultura ladina“ per gimnasiasts

- a la „Fundaziun Planta“ pels cuors da rumantsch
- a las secziuns localas da l'UdG: Cuaira, Silvaplana, Ardez

Cuvis

La suprastanza as raduna minch'on ad üna radunanza culs cuvis per orientar da quai chi cuorr'e passa. Ils cuvis sun ils mess o las persunas da contact culs differents cumüns. Lur incumbenza es da vender il Chalender ladin o eventualmaing otras publicaziuns, surtuot però dad intimar als cumüns da far adöver da lur dret da delegar duos persunas a la radunanza generala da l'UdG. (Quista müdada dals statüts es gnüda acceptada dal 1988 ingio chi vegnan eir elets ils delegats a la Lia rumantscha.)

Acziuns

- Rosina Vonzun ha cuntinuà il seguond on sco magistra ambulanta.

L'interess da genituors da linguas estras es avantman. Il böt es amo adüna quel da tils dar la pussibiltà d'imprender rumantsch a favur da lur uffants chi cumainzan la scoula ed ad incleger quai cha quels imprendan in prüma ed in segunda classa.

Sco cuntinuaziun han els la pussibiltà da frequentar ils cuors d'assimilaziun.

Ils cuors d'assimilaziun, ils cuors da muossadras e da chanzlists cuntinu- an sco üsità.

Program da correctura

La suprastanza ha reponderà e decis da realisar l'idea d'ün program da correctura pel computer. I's vaiva fingià plü bod investi temp e finanzas, però il sistem inchaminà quella jada nu persvadaiva.

Lavur previssa in prüma fasa:

- Transfuormar ils plets dats aint da Gion Tscherner in üna fuorma generala per computers
- Eventualmaing decider che infuormaziun supplementara chi'd es amo da dar aint
- Prodüer ils dicziunaris pels programs. Previs esa „MSWord“, „Word-Perfect“ e prodots da la ditta „Claris“ e quai cumpatibel per IBM implü „Macintosh“.
- In segunda e terza fasa: eventuelmaing la versiun putera ed ün program da sinonims.

Cun la lavur es gnüda incumbenzada la firma Radiar a Sent.

Anniversaris

Nus vain gratulà per l'anniversari a meritavlas persunas:

- a giunfra Bernina von Guaita pel 90avel cumplion;
- a signur rav. Jachen Ulrich Gaudenz pel 95avel cumplion.

Contacts

La chüra da nossa lingua dal minchadi, saja quai in famiglia, sün via, in butia, in uffizis, in nossas scoulas, in noss cumüns ed in nos territori ladin ha adüna priorità.

Ils contacts cun la Lia rumantscha, cul Radio rumantsch o cun otras societats rumantschas nu sun main importants. Il contact e l'infuormaziun sun necessaris e'l sustegn vicendaivel es indispensabel per raggiundscher il böt da mantgnair e promover nossa lingua rumantscha.

Eu ingrazch a la suprastanza, a Jacques Guidon ed a minchün chi m'ha sustgnüda in quist meis intent.

La presidenta: Renata Bott

RAPPORT DAL COLLAVURATUR REGIONAL

Cumanzà l'on n'haja cun verificchar termins e metter ad ir l'agenda pel 1993, v.d. cun transportar d'ün'agenda in tschella ils termins fingià fixats.

Scoulas

Scoulina: Il cuors tradiziunal annual per mussadras ha gnü lö als 17 da november. Quista jada è'l stat dedichà a l'introducziun i'l novv mez d'instrucziun „Girumbella“ - chanzunettas e versets - puter.

Scoula: Als 6 da schner ho gieu lö a Zernez (sün intimaziun da mia vart) üna tschantada "Rumauntsch in scoula in Engiadin'Ota", causa cha quist problem stu gnir discuto a fuonz e que quaut bod pussibel. Preschaints d'eiran: Ursina Fried, Chasper Pult, Bernard Cathomas, Claudio Gustin e'l suotsegno.

Ils preschaints vaivan previs d'incumbenzer a la conferenza da magisters d'EO da fer dietas da lavur cun la magistraglia e da fer lavur publica per sensibiliser la populaziun pel problem dal rumauntsch scu tel e'l problem da la bilinguited. Realiso nun es gnieu per intaunt aunch'ünguotta.

Bainschi es intaunt gnida instituida üna cumischiun chi ho d'elavurer ün program per ün proget pilot da scoula, cuschidrand surtuot la bilinguited.

Tschantada a la LR (17-3-1993): „Scoulas fundamentalas cun instrucziun da rumantsch“.

Scoula commerciala a Samedan: Examens da la fin da giarsunadi: examinatur ed expert.

(A la scoula professiunala nu s'ha amo müdà inguotta!)

(Intervenziun regard l'instrucziun da rumantsch a l'Institut da Ftan. Aboccamaint cul rector Gutbroth, cun Jon Plouda e cul cusglier administrativ Constant Gritti).

Scoulaziun da creschüts SFL

- Grand bal da Büman (reclama per la SFL)(9-1-1993).
- Cuors da rumantsch per Rumantschs - ha gnü lö be in Val Müstair. Il cuors - stat scrit oura eir in Engiadina Bassa - nun ha pudü gnir manà tras causa massa pacas annunzchas.
- Oters cuors han gnü bun e fich bun esit.
- Ils cuors d'assimilaziun funcziunan vaira bain. I füss però giavüschaibel schi gnissan frequentats amo plü bain. La propaganda pels cuors es sgüra sufficiainta.
- Radunanza generala da la SFL (26-2-1993)
- Intretschà collavuraziun da la SFL cun la Società da commerzi e mansteranza d'Engiadina Bassa. Collavuraziun.
- Scumparti ün cuors „Il muond da la culur“.
- Agüd pro la publicità dals cuors.

- Tschantadas da suprastanza e da la cumischiun pedagogica da l'AUPS/VSV a Berna, a la quala fan part la SFL, la SFS e la scoulaziun da cretschüts pro la LR.

Rapports

- Rapports dals coll. reg. a la LR (cun e sainza CA).
- Rapports a chaschun da las radunanzas da suprastanza da l'UdG.

Cuors

- Cuors intensiv da rumantsch a Scuol (26 - 30 lügl 93).
- Cuors intensiv da rumantsch a Sa. Maria (9 - 13 avuost 93).
- Programmà in detagl il Cuors per manaders da cuors illa Rumantschia. Il cuors ha lö als 24 avrigl a Cuaira. Bleras annunzchas. Otra lavur conc. quist cuors, p. ex. contact cul instructor dal cuors, signur Armand Claude dal Center per scoulaziun da creschüts svizzer a Lucerna.

Radunanza annuala dals cuvis (25 avuost 93)

A quista radunanza vegnan ils cuvis orientats sur da las activitats da l'UdG. I tils vegnan surdattas incumbenzas, p. ex. quellas da publichar ed organisar ils cuors d'assimilaziun.

Referats

- A Prutz, per incumbenza dal Kulturausschuss „Die Rätoromanen im allgemeinen und die Engadiner, unsere Nachbarn, im besonderen“.
- Plüs referats davart il rumantsch per classas da scoulas chantunalas da la Bassa. Instrucziun da rumantsch.
- „Impissamaints ed inspiamaints“ (oter sco a Cuaira!) a San Niclà.
- Colloqui d'Engiadina Bassa e Val Müstair „Che dovair cha la baselgia ha conc. il mantegnimaint dal rumantsch“ (gronda discussiun!).

Ediziuns

(Las publicaziuns da l'UdG pon gnir relevadas dal rapport da la presidenta da l'UdG).

Mia lavur consista in quai ch'eu prepar las ediziuns per la publicaziun: correcturas da manuscrits e da las binderas da stampa, dumondas da subvenziun, trattativas cun las stamparias, dumondas per even. drets da traducziun e publicaziun, preschantaziun da las publicaziuns e.o.p.

Teater

- partecipaziun a las radunanzas da la suprastanza da l'UTP ed a la radunanza generala a Veulden (8 mai 93)
- stat a las rapreschantaziuns da las gruppas localas da teater
- cussagliaziuns ed agüds.

Otras activitats

- acts da preschentscha
- partecipaziun a la radunanza da constituziun da la „Fundaziun San Niclà“
- lavuors chi's repetan adüna darcheu: cuortas traducziuns, correc-turas e.o.p.
- Proget per la realisaziun dal PRINCIP TERRITORIAL a la basa, illa regiun Engiadina Bassa/Val Müstair. A la populaziun da la regiun dess gnir datta la pussibilità da's declerar in aigna respunsabilità sco REGION RUMANTSCHA.

Jacques Guidon, collavuratur regional

Suprastanza

<i>Parsura</i>	Renata Bott, Tschierv
<i>Vice-parsura</i>	Nina Dazzi, Zuoz
<i>Chaschiera</i>	Maria Sedlacek, Sent
<i>Assessours</i>	Romedi Arquint, Cinuos-chel Claudio Chiogna, Samedan
<i>Suppleant ed actuar</i>	Robert Giacometti, Lavin
<i>Suppleant</i>	Constant Pazeller, Tarasp
<i>Revisuors da quint</i>	Oscar Cuorad, Susch Anton Demonti, Sent
<i>Publicaziuns</i>	Chalender Ladin Dun da Nadal
<i>Redactuors</i>	Nicolò M. Gaudenz, Scuol Chatrina Urech-Clavuot, Samedan

Administraziun e deposit da litteratura:
Chesin Manella, Schlarigna: Ursula Willy, Zuoz

Renania

Suprastonza

La suprastonza dalla Renania ha salvau igl onn vargau 11 sesidas e tractau 85 fatschentas. Sper quei han giu liug numerusas sesidas da gruppas da lavur, da cumissiuns eav. In suprastont impunda oz da bia temps e lu era da bia lavur en favur dil romontsch. La collaboraziun en suprastonza ei fetg buna, schegie ch'ei dat prest mintga ga per quel ni tschel pensums ch'el sto ir a casa, pia en siu vitg. Tochen la fin d'avrel ha igl anteriur parsura Martin Cantieni tgamunau la barca, naven dil meins da matg il nievelegiu parsura Sep Item. La suprastonza dalla Renania secumpona da 9 commembras e commembers (3 dunnas e sis umens). Allas sesidas fan ultra da quei part cun vusch consultativa: il representant dalla LR, il collaboratur regional ed il redactur da La Casa Paterna/La Pùnt. Quei relativamein grond gremi garantescha ina buna representanza dallas singulas regiuns renanianas.

Publicaziuns

La Casa Paterna/La Pùnt

L'ediziun da La Casa Paterna/La Pùnt ei oz l'incumbensa principala dalla Renania. La cumissiun da La Casa Paterna/La Pùnt che vegn presidiada digl anteriur redactur Johann Clopath, ha giu d'encurir in remplazzader pil redactur Manfred Veraguth, che ha stuiu absolver la scola da recrut. Ella ha anflau ella giuvna scolasta Barbara Riesch da Trin/Ziràn ina remplazzadra dil redactur. Ella ha fatg sia lavur per pleina cuntentientscha dalla suprastonza, mo era dils lecturs da nossa gasetta. La suprastonza ha era organisau in'acziun per contonscher novs abbonents.

Calender Per Mintga Gi

Il calender ei cumparius per la 62avla ga. Che biars spetgan mintgamai vess sil niev calender, ei in mussament ch'el vegn apprezziaus dils lecturs. Per la redacziun dalla part sursilvana ei ser Martin Fontana da Favugn staus responsabels, per la part sutsilvana ser Jakob Michael da Sagogn.

Dun da Nadal

Quel ei cumparius per la 64avla ga. Il niev concept para da plascher als affons, schegie che la vendita astgass aunc esser meglia. Positivamein ei da remarcar ch'el vegn era cumpraus pli e pli dalla Surselva siado. Quei ei segiramein il resultat dalla buna collaboraziun cun la sora gronda, la Romania. La part sursilvana dil Dun da Nadal ei vegnida redigida da dunna Emmi Caviezel, Cuera, e d'Augustin Manetsch, Mustér; la part sutsilvana da Christ Casper Dolf da Vargistagn.

Sustegns finanziaals

La suprastonza ha decidiu sustegns finanziaals:

- pil film „La rusna pearsa“ da Dino Simonett
- per „Sur spundas e vals“ da Tani Dolf
- pil Festival da rock romontsch a Riom
- per inscripziuns romontschas „Exposiziun baselgia Ziràn“
- per la prescoletta Muntogna sura
- per la cuorsa da Schons
- per Fablas da ser Ulrich Caflisch
- per uraziuns da Gisula Tscharner
- per la gruppa dalla giuventetgna renaniana
- per la cuorsa populara da Vuorz
- per las cuminonzas romontschas d'Andeer, Flem e Trin
- per Poesias e raquents da Gion Battaglia da Piazza.

Contacts cun las autoritads communalas:

- da Donat

La suprastonza dalla Renania ei s'entupada a Donat cul president communal e commembers dalla suprastonza communal e dalla scola ed ha tractau damondas dalla situaziun linguistica en vischnaunca. Donat ei da gronda muntada pil manteniment dil sutsilvan per l'entira Muntogna da Schons. A Donat sesanfla la suletta scola romontscha dalla Val Schons e la suprastonza dalla Renania ha saviu seperschuader ch'ils gremis politics communalas vulan mantener vinavon la scola romontscha ed il lungatg sutsilvan en vischnaunca. A quella caschun ha il president communal Hansjörg Hassler declarau che la vischnaunca da Donat fussi era pronta da surprender la Scuntrada romontscha 1994 sco center da quella. Quella offerta ei silsunter vegnida acceptada cun plascher ed engraziament.

- da Luven

Era cun la suprastonza communal da Luven ha giu liug ina sentupada. Luven ei oz aunc ina vischnaunca romontscha che vul denton prender las mesiras necessarias ad uras per mantener il lungatg romontsch en vischnaunca. In dils resultats concrets dalla scuntrada a Luven ei la fundaziun dil Cerchel cultural da Flond/Luven/Surcuolm. Era en quei cerchel ha la Renania ses exponents locals.

Secziuns localas

El mument existan secziuns localas ad Andeer, Flem e Trin. Vitier vegn il Cerchel cultural da Flond/Luven/Surcuolm che ha empau in'otra structura e che vegn sustenius finanziaalmein dallas vischnauncas e dall'uniun da traffic. Igl ei pia buca ina secziun dalla Renania. En quella secziun ein denton representai Renanians che s'engaschan leu per lungatg e cultura romontscha. Era a Sagogn ein Renania e Romania vidlunder da gidar a furmar ina gruppa culturala romontscha. Tenor il plan dalla Renania duess

ei era dar cul temps ina cuminonza romontscha per la regiun da Tusaun e la Tumliasca ed ina a Castrisch. Quei ei denton in pensum pils 1994.

La Cuminonza culturala da Flem ei stada fetg activa ed ha contrahau differentas gadas duront igl onn cul cussegl-scola da Flem che ha sistiu la fin dils 1992 l'instrucziun obligatoria da romontsch ellas scolas primaras da Flem pervia da difficultads disciplinaras e surtut era pervia da munconza da scolasts che fussen stai prompts da dar quella instrucziun. La fin digl onn ha il cussegl-scola lu decidiu da dar romontsch mo pli sco rom facultativ. La Cuminonza romontscha da Flem vegn a lantschar ina iniziativa che preten- da ina instrucziun obligatoria da romontsch ellas scolas primaras e ro- montsch sco rom facultativ ella scola reala e secundaria. Davart quella iniziativa vegnan lu las votantas ed il votants da Flem a stuer decider definitivamein. Gest quei exempel muossa, con impurtontas che quellas gruppas localas ein per s'engaschar per il lungatg romontsch alla basa.

La giuventetgna renaniana ei s'organisada

Duront igl onn vargau han giu liug differentas sentupadas cun giuvnas e giuvens dil territori renanian cun la mira da fundar ina Gruppa ro- montscha renaniana. Suenter empremas difficultads eis ei lu reussiu da fundar quella gruppa. La Renania ei persquadida ch'ins sa mo garantir il manteniment dil lungatg romontsch cun ina giuventetgna engaschada.

Scuntrada romontscha Val Schons 1994

Cun fixar Donat sco center dalla Scuntrada romontscha 1994 han la LR e Renania anflau ina sligiaziun che vegn a cuntentar ils organisaturs ed ils visitaders da quei grond eveniment romontsch. Gia han giu liug pliras sentupadas denter ils representants dalla LR e la Renania. La Renania procura en emprema lingia per l'infrastructura. Per ella vegn ils 1994 ad esser in onn da gronda, mo era da cuntenteivla lavur. Sco president dil comité d'organisaziun Scuntrada 1994 Val Schons agescha igl anteriur president dalla Renania, Martin Cantieni da Donat. El vegn sustenius dil representant dalla Renania ella LR, Gion Kunfermann da Maton, dalla suprastanza dalla Renania e secapescha era dil collaboratur regional che vegn era a luvrar duront il temps da preparaziun per la LR.

Radunonza da delegai

Quella ha giu liug ils 3 d'avrel 1993 ad Andeer e quei per la davosa gada sut il presidi da Martin Cantieni da Donat.

Martin Cantieni ha tgamunau la Renania duront treis periodas da dus onns. Quei uffeci ei limitaüs tenor ils statuts sin sis onns. Martin Cantieni ha prestau da bia lavur per la Renania ed aschia pil manteniment dil lungatg romontsch. El ei era adina puspei s'engaschus per midadas positivas sco per ina gassetta quotidiana e per il rumantsch grischun sco lungatg surregi- unal. El ha astgau retscheiver dalla radunonza generala in cordial engrazia- ment per tut sias activitads sco parsura dalla Renania.

Demissiunau han era ils suprastonts ser Huldrych Blanke, Ziràn, dunna Silvia Mark-Castelberg, Ziràn, e Felix Pfister da Domat. Ad els in cordial engraziament. Els ein vegni remplazzai da ser Martin Fontana, Favugn, Barbara Riesch, Trin/Ziràn, e Johann Clopath, Trin-Mulin. Il presidi dalla Renania ha Sep Item, Flem, surpriu. Quitaus fa la situaziun finanziaria dalla Renania. Il quen dalla Renania 1992 siara tier entradas ed expensas da ca. 200'000.— francs cun in pign avanzament da biebein 3'000.— francs.

Perencunter preveda il preventiv 1993 in surpli d'expensas da viers 9'000.— francs. La situaziun finanziaria dalla Renania ei buca buna ed ins spera ch'ei detti en cuort temps dapli daners per las uniuns regiunalas era si da Berna.

La Radunonza generala ha lu era undrau treis commembers meriteivels. Plasch Barandun, dr. Martin Bundi e ser Ulrich Caflisch ein vegni nominai cun grond applaus sco commembers d'honor dalla Renania.

Engraziament

In cordial engraziament va als suprastonts ed a tut ils ulteriurs „ufficials“ dalla Renania, als redactur(a)s dalla Casa Paterna/La Pünt, dil Dun da Nadal, dil Calender Per Mintga Gi, insumma a tut quels ch'ein s'engaschai en ina fuorma ni l'otra per nies lungatg matern e lu secapescha era al collaboratur regional.

Il parsura: Sep Item

RAPPORT DAL COLLAVURATUR REGIONAL

La lavur da l'onn passà è stada marcada da dus eveniments centrals: Per l'ina dal cumbat cun il cussegl da scola da Flem per il mantegniment da l'instrucziun da rumantsch en la scola primara da là e da la gronda perioda da tgirar la redacziun da nossa gasetta emnila „La Casa Paterna/La Pünt“. La cuntraversa cun il cussegl da scola da Flem, la quala è vegnida manada sin il nivel persunal, hai jau pers, essend che quest gremi m'ha sclaus da las ulteriuras tractativas, per evitar ch'el vegnia crititgà.

La lavur redacziunala pretenda blera prontezza da lavurar malregular-main, ma porta tuttina mintgatant in pau satisfacziun, essend che jau hai survegnì bain inqual reacziun positiva per questa.

Las lavurs principalas da l'onn passà sa laschan subsumar sut ils sequents temas:

Scolaziun da creschids en Sutselva: Jau hai elavurà il program ed il preventiv da questa, hai fatg las publicaziuns necessarias. Cun gronds sforzs da reclama ed engaschament persunal han pudì vegnir realisà curs a Donat, Lon, Maton, Scharons, Tgazas. I daventa adina pli difficil da chattar tant manaders/dras per tals curs sco er interessents.

Suenter blers onns èsi dentant stà pussaivel d'organisar in curs da rumantsch a Veulden, quai grazia a la mussadra Gelgia Raguth Tscharner. Il curs da rumantsch, che dunna Christina Buchli-Mani dat a Scharons, ha pudì vegnir cuntinuà. Ils magisters e las magistras Georgina Schaller, Paul Frigg, Gion Kunfermann, Gelgia Raguth Tscharner e Christina Buchli-Mani meritan in engraziament spezial per lur engaschament.

La cumissiun, installada da la Renania per la scolaziun da creschids en Sutselva, duai studegiar models, co che la scolaziun pudess vegnir meglierada en Sutselva. Il Gruppament da planisaziun regionala vul er sa fatschentar cun la scolaziun da creschids en questa regiun. Plans concrets n'èn dentant betg anc avant maun. Dapi il november hai jau er in curs da rumantsch a Donat (6 lezziuns).

Scolaziun da creschids en Surselva: Jau hai dà dus curs da rumantsch a Flem, cun 100 lezziuns; in curs per avanzads ed in curs da conversaziun. Ils curs per novizs chattan adina fitg bun resun a Flem, pauc resun a Trin e pitschen resun en las vischnancas da la Foppa.

Collavuraziun cun la Casa Paterna/La Pünt: Il decurs da l'onn passà hai jau substituì sulet il redactor da la CP/LP durant 5 emnas e durant 4 emnas da cuminanza cun Barbara Riesch, la quala jau hai già d'instruir en la lavur da redactura da la CP/LP. Ordaifer il temp da redactor hai jau scrit damain rapports ed artitgels per CP/LP ed hai fatg pli paucas translaziuns per questa, quai grazia a l'engaschament da Barbara Riesch.

Translaziuns e correcturas da traducziuns: Translaziuns per uffizis u per privats èn stadas da far paucas.

La correctura da l'adattaziun dal med d'emprender sutsilvan da Gieri Menzli/Georgina Schaller, tom II, è stada airi.

En il decurs dal december hai jau dastgà far ina translaziun en sutsilvan per ina nova publicaziun da Plasch Barandun e jau hai surveglià la traducziun en sutsilvan dal text per il cudesch d'uffants „Baltasar“.

Collavuraziun cun la suprastanza da la Renania: Jau hai fatg part da 10 sesidas da la suprastanza da la Renania e da la radunanza generala da tala che ha gì lieu ad Andeer.

Collavuraziun cun cumissiuns e secziuns da la Renania: Jau hai fatg part da duas sesidas da la „Cuminonza romontscha da Trin“ e dad in da ses arranschaments, medemamain hai jau fatg part dals arranschaments dal Ravugl Rumantsch d'Andeer e da trais sesidas da la Cuminonza Romontscha da Flem, tgirond uschia ils contacts cun ils ravugls rumantschs renanians.

Jau sun commember da la cumissiun „Fatscha da nos vitgs“, che ha salvà ina seduta l'onn passà a Ziràn.

Plinavant sun jau vegnì envidà da la cumissiun „CP/LP“. Jau hai prendì part duas giadas da sias sesidas.

Ediziuns e vendita da cudeschs: Jau hai gì da sa gidar cun l'ediziun da las „Fablas“ da ser Ulrich Caflisch, procurar per la finanziaziun ed organisar la vendita.

Jau hai er en general da m'occupar da la vendita da cudeschs da la Renania.

Teater: Dapi il matg 1991 sun jau commember da la suprastanza da l'UTP e dapi il matg 1992 er da la suprastanza dal ZSV (Zentralverband Schweizer Volkstheater). En quests gremis represchent jau ils interess da la Rumantschia ed en spezial quels da la Lia rumantscha. (cf. rapport sut pct. 10: Teater)

En mia funcziun da collavuratur hai jau frequentà las represchentaziuns da teater sin l'intschess da la Renania. E sco suprastant da l'UTP hai jau frequentà differentas represchentaziuns en l'ulteriur intschess rumantsch.

Contacts: Il decurs da l'onn passà hai jau gì contact cun be paucas vischnancas da l'intschess da la Renania. Quai è grondamain d'attribuir al fatg ch'jau sun stà fatschentà fitg d'ina vart cun dumondas dal teater e da l'autra vart cun la redacziun da la CP/LP. Mantegnair buns contacts cun nossas vischnancas n'è per mai perquai betg ina simpla chaussa, ma questa lavur sto survegnir prioritad a lunga vista.

Rumantschaziuns: Il decurs da l'onn passà hai jau dastgà relisar la pli gronda rumantschaziun che jau hai fatg insacura: Grazia a l'intermediaziun da ser Huldrych Blanke, che ha bandunà la suprastanza da la Renania, èsi reussì da rumantschar tut las inscripziuns en il nov museum da la baselgia da Ziràn.

Contacts cun la LR: Jau hai fatg part da bunamain tuttas sesidas da rapport e da las radunanzas da delegads. Jau tgir stediain contact cun singulas partiziuns da la LR.

Incumbensas generalas: Dapi ch'il nov parsura è vegnì en uffizi hai jau da far bler da main lavur administrativa sco p. ex. scriver correspundenzas per la Renania. Quai è in grond avantatg.

Bartolome Tscharner, collavuratur regiunal

Suprastanza

<i>Parsura</i>	Sep Item, Flem-Vitg
<i>Cassier</i>	Hanspeter Meiler, Flem-Vitg
<i>AssessurAs</i>	Johann Clopath, Trin-Mulin Martin Fontana, Favugn Martin Gabriel, Glion Barbara Riesch, Ziràn Georgina Schaller, Donat Annaleta Semadeni, Andeer Martin Wetten, Luven
<i>Revisurs</i>	Gieri Risch, Vuorz Martin Cantieni, Donat
	<i>RedacturAs</i>
<i>Casa Paterna/La Pünt</i>	Manfred Veraguth, Vuorz Barbara Riesch, Ziràn (post redacziunal La Pünt)
<i>Calender per mintga gi</i>	Martin Fontana, Favugn (part sursilvana) Jacob Michael, Sagogn (part sursilvana)
<i>Dùn da Nadal</i>	Emmi Caviezel, Cuir (part sursilvana) Augustin Manetsch, Mustér, cunredactur (part sursilvana)

Uniun rumantscha da Surmeir

La suprastanza dall'URS s'ò do per fegnameira da visitar durant igl onn current cun ena delegaziun tots cumegnans an Surmeir. Igl pensum è da sa scuntrar cun ena delegaziun correspondentia e cumpatenta digl cumegn e da sa discorrer intensivamaintg dalla situaziun locala e regiunala pertutgont noss lungatg, noss figliet local la Pagina da Surmeir e dumandond en sustign moral per noss muvimaint. 14 da 19 cumegnans èn nias visitos anfignen oz. Las experientschas fatgas èn interessantas e servan cotras scu basa per igl proxim plan da lavour.

Sulom surmiran

La fejn da november 1992 è cumparia la 2. ediziun digl nov concepia Sulom surmiran. Scu tar igl ampren Sulom surmiran ò er chest sagond angal recaltgea arbaias. Cun igl tema general „igls catter elemaints“ e scu tema meinsil an la part digl calender, „igl abitar“, porscha l'ediziun annuala en feil tematic tgi magna tras igl cuntign multifar e dat all'ovra ena taimpra singulara. Oz ins è persvadia tgi igl nov concept da reuniun è gartagea e l'ovra cotras giavischeida da noss SurmiranAs. Gio ans legrainsa digl proxim Sulom tgi niro a cumpareir sot igl tema „emigrar“ e cumpara all'antschatta da december.

Pagina da Surmeir

La Pagina da Surmeir, noss organ jamnil, è scu igl Sulom Surmiran annual, en med digls pi effizients per la derasaziun digl lungatg scretg. La promoziun dalla PdS è en'incumbensa permanenta da noss'uniun. La tgira digls meds finansials, las pussebladads persunalas e l'acceptanza digl lectour èn camps stentous ed on da neir cultivos cun tott'attenziun. An concorrenza cun otras gasettas è noss organ an amprensa lengia purtader digl lungatg, promovia tras l'infurmaziun. Uscheia fissigl giavischibel schi dasper igl pulit domber d'abunents er en tschertgel da correspondents interesse sa cattedess mutivo. Angal cun forzas uneidas savagn nous francar venavant noss organ jamnil. Quotidiana u copulaziuns cun sumigliants organs vignan persecitos permanentamaintg. Ena copulaziun vign angal an dumonda sainza sperdita substanziala da nossa vart, vot deir garantia igl domber existent digls noss abunents an la nova structura.

Oz dombra la PdS manivel 1600 abunents. Da chels èn ca. la mesadad an Surmeir. An media vign la PdS ligeida da ca. 3 persungas. Chegl vot deir tgi noss organ vign vurdo e per part ligia da ca. 2400 persungas an Surmeir. Nous cartagn tgi en pitschen augmaint vess anc dad esser pussebel. Ena sperdita d'abunents è per nous betg an amprensa lengia ena sperdita

materiala, surtot fiss chegl ena sperdita substanziala per la promoziun ed animaziun digl lungatg.

Vocabulari surmiran

Igl vocabulari surmiran, en project desidero, stat oz digl tottafatg an mang agl cantun e vign redigia da noss convaschign, scolast Faust Signorell. Igl project savanza tenor program, uscheia tg'ins dastga sperar tgi l'ovra cumpara an l'amprema mesadad digl onn 1996.

Sustigns

Er chest onn ò l'URS tschartgea veias da sustigneir acziuns tgi promovon igl lungatg rumantsch an Surmeir. En fatg tgi ans caschungua veaple difficultads dadas tras las scursanaziuns budgetadas a Berna, tgi corran alla finala per part er an nossa regiun.

Administraziun

Agl biro dall'URS lavouran permanent igl collaboratour regiunal, Reto Capeder. Scu impiego dalla Leia rumantscha stat el a disposiziun all'URS scu uniun affiliada alla LR per l'animaziun e coordinaziun an dumondas dalla promoziun digl lungatg. El substituescha er an cass d'absenza igl redacter dalla Pagina da Surmeir. Cun la redacziun dalla Pagina da Surmeir è incarico Peder Antona Baltermia, scu respunsabel. Sies pensum vign chinto cun 80% lavour per la redacziun dalla PdS e 20% scu correspondent local per igl radio rumantsch. Igl redacter vign sustignia d'ena gidantra an piazza parziala, actualmaintg è chegl donna Letizia Collet-Candreia.

Leia rumantscha

Nossa collaboraziun cun la Leia rumantscha è fitg bunga. La lavour dalla LR è per nous scu uniun affiliada persvadenta ed ans dad igl sustign basiglevel. L'URS è represchentada an la suprastanza dalla LR cun igl delego Gion Pol Simeon ed scu assessour Remi Capeder.

Memoria

Ia less betg sarar noss rapport annual sainza pansar ad ena miritada persunalitad aint igl muvimaint da noss lungatg.

Dumengia, igls 26 da settebmer è dr. Mena Wüthrich-Grisch, morta an la bela vigliadetna da 86 onns. La defuncta n'è mai stada ena donna tgi ò tschartgea publicitad. A nous è Mena Wüthrich, ancunaschainta scu autou-
ra dallas amprenas Normas ed ella ò collaboro cun dr. Ambros Sonder ve digl vocabulari da Surmeir, ena lavour imensa. Mena ò er gido metter an veia las sagondas Normas surmiranas ansemen cun Gion P. Simeon e Faust Signorell ed ò ratschet igl premi dalla CRR per sies angaschamaint prezios segl camp digl lungatg. Mena è stada per nous ena fidevla pitga. Nous lagn angratzter ad ella per tot igl presto ed ans regurdagn dad ella cun en curt memento.

Angraztgamaint

Tot chest grond pensum è angal pussebel dad exequeir antras igl sustign dad egn e mintgign. Cò less ia aveir angraztgea grondamaintg agls mies collegas an suprastanza, agls collaboratours agl biro, agls redacters dalla PdS, digl Sulom surmiran e digl Vocabulari surmiran, agls commembers dallas cumischungs, PdS, Sulom surmiran, Scolaziun per carschias, Fatscha da nossas vischnancas, agl delego dall'URS an la suprastanza dalla LR agls delegos alla radunanza dalla LR, agls scribents, agls collaboratours digl radio e TV, allas autoritads ecclesiasticas e politicas, allas administraziuns communalas, a noss inspectour da scola a scolasts ed ansomma a tots chels tgi sustignan cun gronda premura e fadeia de per de noss muvimaint rumantsch. En angraztg duess er eir agl secretariat dalla LR, a lour secretari ed agl president dalla LR Chasper Pult.

Igl president: Romano Plaz

RAPPORT DIGL COLLABORATOUR REGIONAL

I para strousch pussebel tgi en onn seia gio passo e tg'ins stoptga gio puspe resumar l'antiera lavour d'en onn an en curt rapport. La lavour digl collaboratour regional è survasevla an tots detagls tenor igls diaris ed igls rapports meinsils alla Leia rumantscha. I sa tracta savens da lavours da biro, da lavours davos las culissas, da lavours tgi pacs veian. Damai tg'ia sung preschaint allas sedutas dalla suprastanza dall'URS vaia er la caschung da rapportar dallas mias activitads e lavours. Chegl capeta er an sedutas meinsilas alla Leia rumantscha a Coira, chest onn an 4 sedutas supplementaras cun la cumischung accumpagnonta, noua tgi vign do rapport e tracto differentas acziuns u lavours tgi pertotgan igls collaboratours regionals.

Ediziuns

Tras igl collaboratour regional passan anc adegna tottas correcturas da texts, uscheia per igl Sulom surmiran ed igls OSL's, chest onn er anc cun correcturas finalas per igl codesch da geografia e per en codesch da musica per la scola primara. Correcturas costan taimp, ma èn indispensablas per saveir sattisfar allas Normas surmiranas.

La situaziun finanziaria dall'Uniun rumantscha da Surmeir n'è betg sa midada, ed uscheia ò ella desistia dad atgnas ediziuns, ma ò collaboro cun otras instituziuns.

Er chest onn è cumparia angal en OSL, „La diala digl gôt“, an versiun surmirana da Marili Brenn-Caglia. La redacziun procura Petra Uffer, Savognin, tgi ramplazza Domenica Steier-Brenn, Savognin. Er sen chella veia admattainsa a Domenica Steier igl noss angraztgamaint per la lavour prestada per l'ediziun digls OSL's.

Ediziuns privatas u dad otras organisaziuns

Sur la tgesa editoura „Christlicher Bilder-Liederbuch-Verlag, Turitg, è cumparia en codesch cun canzungs religiousas per unfants cuagl tetel „Signer, Dia, ia vi cantar“. La translaziun surmirana ò procuro Reto Capeder.

L'Uniun rumantsch grischun ò edia an atgna reschia en codeschet da litteratura da Gion Caviezel „La chasa gronda“. Er an sia reschia è nia edia en dicziunari illustro „Mes emprim cudesch da plets“, en dicziunari illustro per unfants pitschens an rumantsch grischun ed igls treis idioms sursilvan, surmiran e ladin.

L'Uniun da scriptours e scriptouras ò edia lour periodica „Litteratura“ sot igl tetel „Nocturnas“.

La Leia rumantscha ò edia en codesch cuagl tetel „Noss reptils“.

La pi gronda ediziun an volumen da passa 1200 paginas è neida fatga dalla Leia rumantscha cun igl „Pledari grond“. Burmaintg 500 exemplars per en prietsch da 230.– resp. 260.–fr èn nias vandias ainfra en mez onn. Igl curasch d'edeir en codesch cun passa 170'000 plets è sa paea ple tgi chegl

tg'ins saveva supponer. Igl rumantsch grischun n'è damai betg sto la colpa, cass cuntrari fissel rasto sen carunga.

Per cumpletar la retscha digl pled rumantsch ò la Leia rumantscha edia en sagond codesch sen chel sectour, numnadamaintg „Tecnica 2“ tgi cuntigna danovamaintg ena ploma neologissem.

An collaboraziun cun igl radio rumantsch vignan registradas per mintga idiom istorgiettas per unfants, sot igl tetel digl „Simsalabim, istorgiettas emessas mintga de agl radio rumantsch.

Tar l'Uniun rumantscha da Surmeir vignan vandeidas er las ediziuns dalla Leia rumantscha u dad organisaziuns privatas.

La mancanza da litteratura per scholars pi gronds e giovenils è cunaschainta gio dad onns. Ansemen cun igls oters collaboratours regional è nia l'ideia da far ensatge communabel sen chest camp e pondoro variantas. Igl project corresponda agl „Dun da Nadal“ tgi cumpara anc oz an Sur e Sotselva, scu er igl „Aviöl“ an Nagiadegna.

Gist cumparia è er en codesch fitg interessant sur dalla „Cuschigna surmirana“, en codesch edia dall'uniun da donnas e mattas da Savognin a caschung digl 50avel anniversari. I sa tracta d'en codesch cun radond 150 receipts indigens u davantos indigens e tgi porscha ena retga raccolta dalla nossa cultura surmirana. Igl codesch è scretg an rumantsch grischun e tudestg e costa 20.– fr.

Scuntrada e furmaziun

Igl davos onn ègl sto pitost quiet segl sectour dalla Scuntrada e furmaziun Surmeir. Different curs tgi vevan publitgia n'on betg savia neir salvos per mancanza da participants. Igl program dalla Scuntrada e furmaziun Surmeir laschainta cumpareir mintgamai an dus nomras dalla Pagina da Surmeir tgi vign reparteida igl meis d'avost/settember mintgamai an tottas casadas digl noss intsches.

Nous dastgagn constatar tg'igls curs per cumpagneia e divertimaint èn stimos ed atteiran l'attenziun digls Surmirans/as. An chel connex fissigl bung da saveir realisar agl avigneir ples occurenzas per exaimpel cugl cant avert. Curs realisos:

1. Curs da cuschnar a Savognin cun 12 part.
2. Cant cun igl Ursign cantign a Lantsch 20 part.
3. Excursiun d'aton 6 part. treid'ora
4. Curs d'engles a Savognin cun 12 part.

Sot la Scuntrada e furmaziun Surmeir vainsa organiso danovamaintg igl curs d'engles tgi ò funcziuno per cuntantientscha digls participants/as.

Gronda cuntantientscha vainsa pero cun la purscheida pigl 93/94. Nous savagn realisar puspe tot igls curs tgi vagn publitgia: respiraziun e vouch, fotografar, cuschnar, engles 1 e 2, curs da rumantsch, cant avert.

L'antiera planisaziun ed organisaziun dalla Scuntrada e furmaziun Surmeir sa spleia igl mument sur igl collaboratour regional, damai tg'igl

responsabel principal è sto absent e la cumischung n'ò salvo nignas sedutas durant igl onn.

Curs da lungatg

Igl davos onn èn nias realisos 6 curs da lungatg cun 57 participants a Savognin ed 1 curs cun 4 participants a Lantsch.

Igl mument vignan dos dus curs a Savognin cun 19 participants ed egn a Casti cun 16 participants.

Igl interess pigl rumantsch para dad esser carschia danovamaintg. Chegl tgi ans mantga è scolasts/as avonda tgi sa mettan a disposiziun per dar curs. Uscheia ò igl collaboratour regiunal stuia surpiglier sez 6 curs da rumantsch durant igl onn passo. Per igl onn current am ègl reuschia d'angascher dus scolasts novs.

Teater Val Alvra

Damai tgi chesta acziun è stada egna dallas pi grondas e belas incumbensas viglia menziunar sot igl tetel da teater igl ampren chella: numnadamaintg la furmaziun d'ena grupp da teater rumantscha an Val Alvra. Igl 25 da november a Lantsch ègl sto schinavant. Cun var 20 teatrists/as u interessents preschaints è nia discuto dalla furmaziun d'ena grupp e preschento dus teaters tgi savessan neir an dumonda. Cun "Lockvögel" u an rumantsch „Tge mond pitang“, on igls giuieders/as tscharnia en toc pretensious sot la reschia da Philipp Lenz. Igl collaboratour regiunal ò gia da procurar spertamaintg la translaziun digl teater ed all'antschatta d'avregl è nia repartia las rollas ed antschet cun las provas. Siva d'ena pôssa sur stad on chellas cuntinuo igl avost per la premiera fixada pigls 13 da november a Lantsch. Ulteriouras represchentaziuns on gia li igls 14 da november er a Lantsch ed igls 20 da november a Riom. Igl grond success è sto tgappara per las grondas fadeias prestadas davart digl reschissour Philipp Lenz scu er digls 20 giuieders e giuiedras. Mez schaner 94 vot la grupp sa scuntrar ad ena seirada per fundar la grupp da teater cun statuts e suprastanza scu tgi totga.

Nous speragn fermamaintg tg'igl success cuntanschia seia en impuls per cuntinuar e per promover teater e lungatg rumantsch an Val Alvra. Cun la represchentaziun a Riom vainsa er reuschia da far chel barat da teater tranter Sur- e Sotses. Scu collaboratour regiunal vaia visito er tottas otras occurenzas da teater, concerts u producziuns culturalas an nossas vischnancas.

Dasper chella ed otras gruppas ainten las singulas vischnancas ò la scola da Savognin preschento en teater pi lung, numnadamaintg: „Igl vaschigns da Schilda“, cun la versiun surmirana da Reto Capeder. Sen nossa animaziun è nia giuia teater rumantsch er a Lai cun igls scolars/as dalla 6. classa: „Igl diavel cugls treis tgavels d'ôr“. Cun chella furma ò la scolasta Lina Frei-Baselgia lia dar en impuls supplementar pigl rumantsch agls scolars e scolaras tgi on ple u manc dus ouras rumantsch l'emda.

Dumang a seira preschainta la Tribuna sursetra en ulteriour teater a Savognin ed igls 4 da december a Riom. Giuia vign „En spiert aint igl hotel“ tenor ena versiun rumantscha da Moscha Jegher-Camen. Igl teater stat an nossa regiun sen en bung pe. Lagn sperar tgi chegl possa cuntinuar, pertge igl teater è egna dallas miglras furmas per promover igl lungatg.

Translatar teater fiss ena tgossa tg'ia surdess gugent er ad otras persungas, per solit pero fògl prescha, ed uscheia n'ègl bleras gedas impusebel da dumandar ageid d'orsoura.

Rumantschaziuns

Per chel sectour am restigl fitg pac taimp durant igl onn ed ia sa ager angal sporadicamaintg e tenor basigns. I dat dumondas an scretg u per telefon. En'acziun ainten ena vischnanca u regiun n'è betg stada pussebla.

Cant e musica

Schibagn tgi nous vagn savia realisar 1 cant avert a Lantsch cun l'introducziun digl Ursign cantign, na lessa betg lascher crudar an ambli-danza chesta pussebladad da scuntrar cun vigl e gioven per cantar e star da cumpagneia er an otras vischnancas. Igl problem digls cants averts è chel tgi stò adegna neir organiso digl biro anor, vot deir tgi las singulas vischnancas na peglian betg sez l'iniziativa da realisar en cant cun en scolast u scolasta digl li, schibagn tgi vagn pruo da dar igl impuls. Sch'igl collaboratour regional stò esser an tot e dapertot na tanscha chegl betg gliunsch. Percheigl am restigl er cò d'animar l'egn u l'oter scolast/a da realisar en cant avert. Tant scu pussebel viseta er tottas occurenzas da concerts, cant e musica dalla regiun.

Vendita da codeschs

La vendita da codeschs davent digl noss biro scu er sur igls scolasts, resp. scolars sa spleia an ena furma fitg agreabla e plaschevla ed i descha d'angraztger a tots chels tgi s'angaschan persiva. Ainten bleras buteias surmiranas ins survign er cartas da gratulaziuns, Nadal e Bumang, scu er cartas da condolientscha. Igl davos onn vainsa vandia codeschs per radond 15'000.- fr an nossa regiun u orsoura, chegl tgi è fitg plaschevel. Menziunar lessa an chest li er la vendita digl Sulom surmيران tgi monta a radond 1300 exemplars. Nous dastgagn esser loschs da chella vendita schi gronda ed angraztgevels alla redacziun responsabla per la buna e gronda lavour prestada pigl Sulom surmيران.

Translaziuns ed ulteriouras lavours da biro

Dumondas per translaziuns da tot gener passan tras la lavour da biro. I vign translato u currigia statuts dallas uniuns ed instituziuns, i vignan savens texts pi curts se dalla Bassa per reclamas e prospects. I dat da translatar teaters per las uniuns e prest mintga de vigna confronto cun dumondas per l'egn u l'oter pled nov tgi pudagn clamar giu digl computer

u consultar igl Pledari grond. Betg d'amblidar è er la lavour digl collaboratour regional cun la vendita da codeschs digl biro anor cun tot igls rendachints e las spediziuns.

Ulteriouras lavours

Scu collaboratour regional stung ia a disposiziun er a differents mediums da massa, a gasettas, a scolas e classas dalla Bassa tgi s'interessesch per la nossra cultura. Cun referats pi lungs e pi curts amprova da sviglier l'ancligientscha per igls noss sforzs.

Damai tg'igl post da collaboratour regional e la redacziun dalla Pagina da Surmeir sa cattan sot igl madem tetg, sung ia invulvo er aint igl travagl dalla gasetta. Ia substituesch igl redacter durant las sias vacanzas, screiv artetgels specifics e geid per cass da basigns.

Conclusiun

Damai tg'ia stung veiramaintg alla front e vei forsa scu pacs oters tge tgi corra e passa segl camp linguistic am stattigl tuttegna a cor da deir anc dus plets per conclusiun. Igl davos onns èn neidas fundadas differentas gruppas, uniuns u organisaziuns tgi portan en „bel“ nom rumantsch. Ma angal cugl nom n'ègl betg fatg. Schi nous chintagn d'aveir fatg tot angal cugl nom rumantsch per mussar chel anorvers, alloura fissigl pi sincer da lascher igl nom tudestg. Lò noua tgi nous vagn Rumantschs/as alla testa, stò neir do duple fadeia da dar or en screiver, ena comunicaziun u er en rapport annual schizont angal an rumantsch e betg angal an tudestg. Chella indifferentadad u cumadevladad monta ena gronda sperdita per igl noss lungatg-mamma. Igl lungatg veiva angal sch'el vign duvro e chegl a bucca ed a scretg. Cass cuntrari nignsa ainten chella situaziun tgi savagn bagn anc discorrer en simpel rumantsch da mintga de, ma nign analfabets. Angal cun ena lavour effizianta da tot igls responsabels e da tottas varts dalla populaziun per la tgossa ans ègl pussebel da promover e da mantigneir igl noss lungatg. Ed an chel mument lessa appelar er agls babs rumantschs: Discurri rumantsch cugls voss unfantsl La mamma tudestga, la scoletta e scola n'èn betg sulets responsabels pigl mantignamaint digl lungatg. An chest gro az saia cantar ena canzung ord atgna experientscha; cò vign fatg gronds putgeas anvers igl lungatg. Pertge sainza en bung fundamaint rumantsch, na dattigl nigns Rumantschs/as ed igl lungatg stò eir ampaglia.

Perseveranza anstagl indifferentadad, angaschamaint anstagl cumadevladad ans duessan esser impuls per egn e mintgign pigl avigneir.

Concludond lessa angratzger alla suprastanza pigl grond sustign an mia lavour ed a tots chels tgi surpeglan lavours u curs, a tots chels tgi vendan las nossas ediziuns ed a tots chels e chellas tgi ans sustignan de per de cun lour angaschamaint per la promoziun ed igl mantignamaint digl lungatg, ena pedra preziosa, tgi nign è bung da ramplazzar, ni igl tudestg ni en oter lungatg.

Suprastanza

Parsoura

Viceparsoura

Actuar

Cassier

Assessoura

Delegos dalla Meirana

Revisours da chint

Romano Plaz, Savognin

Remi Capeder, Casti

Gustav Sonder, Salouf

Gion Cola, Riom

Marlies Jegher, Mulegns

Anita Simeon, Lantsch

Marco D'Alessandro, Riom

Berti Farrér, Stierva

Gion Mareia Cotti, Sur

Pagina da Surmeir

Sulom surmiran

Publicaziuns redactours

Peder Antona Baltermia

Rina Steier, Savognin

Reto Capeder, Savognin

Othmar Spinass, Tinizong

Francestg Schmid, Oberengstringen

Uniun da scripturas e scripturs rumantschs

Il 1993 po vegnir considerà sco onn da lavur che steva sut l'ensaina da la cuntinuitad. Per la suprastanza na devi a l'entschatta dal 93 nagina outra finamira che quella da pudair cuntinuar sia lavur sin quels binaris ch'eran sa cumprovads il 1992. En plets concrets èn manegiadas en emprima lingua duas occurrenzas: la dieta da lavur ed ils dis da litteratura.

Critica concreta a Veulden

La dieta dals 12 e 13 da zercladur a Veulden è stada pressapauc la conseguenza logica da la dieta davart la „critica“ ch'aveva gì lieu il 1992 a Cuira. Mo steva quella giada la lavur pratica en il center da l'interess, pia la lavur critica cun e vid il text. Bel e bain in tozzel commembras e commembers ha gughegià il viadi a Veulden, savend ch'i sa tractava quella giada d'avair il curaschi da crititgar ils texts preschentads senza retegnyentschas e senza pudair sa zuppar davos tranterlingias u anonimadis. Ina buna mesadad dals preschents ha ristgà il pass ed ha mess en discussiun in agen text. Las discussiuns - ch'èn tutt sa splegadas en in'atmosfera empernai-vlamain fera e sincera, ma er solidarica e constructiva - èn vegnidadas supervisiunadas en moda ordvart cumpetenta da noss collega Iso Camartin, al qual igl è reussì da prender a nus baininquala tema. Tuts dus - il curaschi da s'exponer a la critica e d'acceptar quella (er senza stuair pervi da quai esser d'accord cun ella) ed il curaschi d'exprimer avertamain l'atgna impressiun da lectura [senza sa laschar corrumper d'ina eventuala permaladad da la vart da l'autur(a)] - èn stads dumandads durant quels dus dis. E quai cun fritgaivel resun: tgi ch'è stà a Veulden è turnà a chasa cun il sentiment d'avair profità ina massa - davart las polivalenzas d'in text, davart la critica directa ed averta e betg il davos davart il discurs pragmatic e concret en ina gruppa survesaivla ed interessada. La suprastanza ha prendì a cor il giavisch exprimì da tuts - numnadamain il giavisch ch'ina tala occurrenza possa chattar ina cuntinuaziun, e quai sche pussaivel ad ina data che na vegn betg concurrenzada d'ina festa da chant chantunala per che anc dapli commembras e commembers possian profitar d'ina tala purschida.

Dis da litteratura: per la terza giada

Dals 3 als 5 da settember han gì lieu per la terza giada ils dis da litteratura a Domat (documentads en il numer 16 da la Litteratura). La suprastanza ha quella giada gì l'idea d'envidar uffizialmain la giuventetgna rumantscha. E quella idea para d'esser stada gista. Na main che trenta scolaras e scolaras da las scolas medias da l'entir intschess rumantsch ma er da las partiziuns

rumantschas da las universitads han dà suatientscha a noss invit e demussà durant ils dis in grond interess. Per la suprastanza è quai ina clera ensaina che talas acziuns duain vegnir repetidas en futur.

En il center dals dis èn sa chapescha puspè stadas las prelecziuns, las qualas èn per l'emprima giada vegnidas moderadas da persunas dal fatg - e quai cun gudogn: suentar las prelecziuns ha il public pudì prender posiziun, e quai ha el era fatg, cun engaschament ed insistenza (sco sch'in suffel giu da Veulden fiss entrà en la halla polivalenta). Las suandantas auturas ed ils suandants auturs han preschentà in schatg da lur ovra: Sora Florentina Camartin, Leo Tuor, Rut Plouda-Stecher, Rita Cathomas-Bearth e Clo Duri Bezzola (sonda); Gisula Tscharner e Flurin Spescha (dumengia).

La concorrenza litterara La Pagina è segiramain er quella giada stada in dals eveniments marcants dals dis da litteratura. Fin la sonda saira eran s'annunziads na main che ventg candidatas e candidats. Las prelecziuns, moderadas en moda suverana da Maria Cadruvi, èn vegnidas accompagnadas musicalmain da Curdin Janett e visualmain da Hugo Cadruvi ch'ha stgaffi tar mintga prelecziun ina divertenta caricatura ad hoc da las auturas e dals auturs. Cun la plima (pia cun il Premi Term Bel) è ì quella giada Annalisa Zumthor-Cuorad per ses text „Naiv“. Ma er ils dus auters premis èn ids a dunnas, numnadamain a Fabiola Carigiet (Premi Spezial da Promoziun) per la prosa „La nauscha“ ed ad Alice Darms per il text „Ina viseta a Dany“ (Premi dal Public).

Ils terzs dis da litteratura èn in summa stads sut l'ensaina da las dunnas. En vista dal fatg che la litteratura rumantscha è stada dominada decennis a la lunga dad umens è quai ina legraivla nova.

Quatter dunnas han er dà il bul final als dis. Suentar ch'il teater Schuschu aveva avert ils dis cun insaquantas divertentas scenas da cabaret (per part sin basa da texts da Franz Hohler) è l'occorrenza vegnida serrada la dumengia en la halla polivalenta pli che fullanada da las giastas da surpraisa, la grupp da chant e cabaret Acapickels - quatter dunnas „setgadas e setgantas“ cun in potpurri da chanzuns e sketches ch'ha tschiffà l'entira sala. Na emblidar vulain nus cun quella chaschun er lur represchentaziun coreografada da „Giu enten quella val“ - in vair daletg per egl ed ureglia.

Fritgavla RG a Turitg

Il 1993 è la suprastanza sa radunada uffizialmain quatter giadas. Daspera hai dà differents entaups inuffizials tranter singuls commembers da noss gremi directiv, ils quals han servì per organisar ils detagls da nossas occurrenzas.

L'onn da lavur è ì a fin cun la radunanza generala dals 26 da settember a Turitg. Sco adina ils davos onns è er quella giada la participaziun stada pli che magra. Ma quel fatg nun ha pudì disturbar la buna atmosfera ch'ha regi lezza fin d'emna da settember a Turitg. Suentar ina empernaivla excursiun da bastiment sin il lai da Turitg han il president da la citad da Turitg, Josef

Estermann, e sia dunna Magi beneventà l'USR en il Stadthaus ed offerì in aperitiv en in'atmosfera nunsfurzada esimpatica. La dumengia marvegl da las nov ha lura cumenzà ina RG chargiada da na main che sedesch tractandas. En il center da las tractandas steva la revisiun dals statuts ch'aveva fatg da basegn causa che la statutaziun dal post da lectorat e da la commemoranza d'onur steva en discussiun.

La suprastanza aveva profità da quella chaschun per adattar er auters detagls dals statuts a las exigenzas da noss temp - betg il davos l'introducziun da la furma feminina, avend l'USR na be commembers, mabain dapi ina bella urella er commembras.

La RG 1993 ha prendì unanimamain la decisiun da dismetter cun vigur immediata la giuria litterara ed instaurar e statutar en ses lieu in post da lectorat ch'era sa mussà durant la fasa da pilot da l'onn precedent sco ina necessitad ed in vair basegn da las auturas e dals auturs. Tant ils statuts revidids sco er il reglament dal post da lectorat èn publitgads en il numer 16 da nossa revista.

Damai che la suprastanza aveva tschertgà invanamain in(a) successur(a) per l'uffizi da presidenza (il president Flurin Spescha aveva già annunzià già a la RG 1992 a Zernez sia demissiun per il 1993) ha ella reproponì a la RG ses president en uffizi. En vista als fatgs ha Spescha acceptà la proposta, e la RG l'ha lura reelegì cun acclamaziun.

A Turitg ha l'USR pudì beneventar na main che tschintg novas commembras e commembers en ses ravugl, numnadamain Mevina Puorger, Gisula Tscherner, Annalisa Zumthor-Cuorad, Gion Caviezel ed Arnold Rauch. L'uniun dumbra oz 56 commembras e commembers.

La RG ha en pli decidì da fusiunar il quint da la Litteratura cun quel da l'USR - tant per facilitar la contabilitad ed avair tut sut in tetg.

Tenor l'opiniun da la redacziun, ma er da la RG duai la revista cumparair sche pussaivel er en futur duas giadas a l'onn, ma senza in sforz chalendaric. Perquai vegn da qua enavant desistì d'ina numeraziun semestrala.

Program da lavur 1994

Per l'onn 1994 ha l'USR puspè in program vaira pulpì. A l'entschatta da zercladur duai avair lieu a Salouf ina cuntinuaziun da la dieta da Veulden - cun levas modificaziuns. Cun quai che nagin na vul pli viver senza dis da litteratura ha la suprastanza decidì en accordanza cun la RG d'organisar quella occurrenza, sche mo insaco pussaivel, mintg'onn. Pia dals 2 als 4 da settember 1994: ils quarts dis da litteratura a Domat.

Ma l'USR vegn er a demussar sia preschientscha a chaschun da la Scuntrada en Val Schons. La suprastanza è vidlonder d'elavurar in concept en chausa ensemen cun ils responsabels da la Lia. Durant la Scuntrada duai er avair lieu la proxima RG - e quai sche pussaivel a Juf. Cuntrari al 1991 duai però quella giada vegnir evitada ina collisiun cun occurrenzas scuntradisticas. Jau na vi serrar quest rapport senza engraziar a tut quellas e tut quels che s'han engaschads en favur da nossa uniun. Betg il davos però a mias

consuprastantas e mes consuprastants per la buna collavuraziun e per il spiert collegial e simpatic ch'ha regi nossas sedutas sco er a las commembras ed als commembers per lur sustegn, lur participaziun e lur interess.

Il parsura: Flurin Spescha

Suprastanza

<i>President</i>	Flurin Spescha, Turitg
<i>Cassier</i>	Benedetto Vigne, Turitg
<i>Actuara</i>	Sora Florentina Camartin, Mustér
<i>AssesurAs</i>	Jon Nuotclà, Cuir Erica Lozza, Horw
<i>Redacziun „Litteratura“</i>	Mevina Puorger Pestalozzi, Turitg Vic Hendry, Schaffusa Flurin Spescha, Turitg (coordinatur)
<i>Post da lectorat</i>	Rina Steier, Savognin (surmiran) Gisula Tscharner, Veulden (sutsilvan) Clà Riatsch, Berna (ladin) Gieri Menzli, Cuir (sursilvan) Roman Caviezel, Cuir (sursilvan) Manfred Gross, Cuir (rumantsch grischun)
<i>Represchentant en l'USS</i>	Clo Duri Bezzola, Oetwil am See

Cuminanza rumantscha radio e televisiun

The logo for CRR (Commissariatsradio Rumantsch) consists of the letters 'CRR' in a bold, white, sans-serif font, centered within a solid black square.

Radunonza da commembers a Zuoz

La radunonza annuala da commembers dalla CRR ha giu liug ils 26 da zercladur 1993 a Zuoz. Ella ha approbau il quen ed il rapport da gestiun dalla CRR per 1992 ed adattau las contribuziuns da commembers, fixadas igl onn 1980, allas relaziuns dad oz. A caschun dalla radunonza da Zuoz ei il premi CRR per 1993 vegnius surdaus a Maria Muoth, promotura dalla tradiziun da costums grischuns, Breil, ed a prof. Oscar Peer, scribent, Cuera/Zernez. L'undrientscha per Maria Muoth ha Mariano Tschuor, Laax, salvau, quella dad Oscar Peer ha Jacques Guidon procurau. La surdada dil premi ei vegnida embellida cun canzuns dil Chor mischedau da Zuoz.

La CRR sco nova societad regionala

Dapi la stad 1992 fuorma la CRR el sector da radio ina Societad regionala dalla Societad svizra da radio e televisiun (SSR). Ensemen cun las treis ulteriuras Societads regionalas existentas fuorma la CRR la SSR sco societad naziunala. Tenor concessiun dil Cussegl federal ed ils statuts dalla SSR representa la CRR ella SSR la region dalla Svizra romantscha. El sector da radio dispona la CRR en principi dalla medema posiziun ed autonomia sco las treis autras regions linguisticas dalla SSR. Ord motivs giuridics e tecnicos serestrenscha quella posiziun sin il sector da radio. Arisguard la televisiun romantscha resta la CRR ina societad commembra dalla DRS. Ils organs cumpetents dalla DRS han denton surdau alla CRR ed als responsabels per las emissiuns romantschas da televisiun enteifer il reglament da gestiun DRS ed ina cunvegrientscha cun la direcziun dalla televisiun DRS differents incumbensas che pertuccan fatgs e decisiuns d'interpresa.

Emprem rapport da gestiun tenor la nova organisaziun

La nova organisaziun dalla SSR e dalla CRR ei ussa biebein in onn en vigur. Sunter quei cuort temps eis ei aunc prematurau da presentar in giudicat definitiv davart la nova structura organisatoria dalla SSR. En scadin cass han ils organs cumpetents promoviu cun grond engaschi las lavurs da quella refuorma. Sco ins sa constatar oz possibilitescha quella organisaziun ina efficianta coordinaziun denter ils organs dils differents scalems d'ina vart e l'organisaziun professiunala da l'otra vart. Igl ei in process che sto vegnir promovius cun tut quitau. La nova organisaziun garantescha allas minoritads ina commensurada representanza. Gest per la CRR ei quei in aspect impurtont.

Quels ed auters aspects laian spitgar in effect positiv dalla nova organisaziun dalla SSR. Il proxim futur vegn a mussar schebein quella organisaziun

secumprova ella pratica ed en ina concorrenza che s'augmenta cuntinua-damein. Il success dalla nova structura organisatoria dependa la finala da differentis facturs. Tier quels s'audan buca il pli davos igl engaschi dils mandataris dils organs responsabels, la prontad da defender „l'idea SRG“ e la necessaria cooperaziun denter ils responsabels pils programs ed ils organs sin scalem naziunal, regiunal e local.

Organs dalla CRR

Organs dalla Societad regiunala CRR ein il directori, il Cussegl regiunal, il Cussegl dil publicum ed igl organ da mediaziun. La CRR sco societad commembra dispona d'ina radunonza da commembers, d'ina suprastonza, d'ina cumissiun per la lavur publica e d'in revisurat.

Il directori da 5 commembers ei il suprem organ executiv dalla Societad regiunala. Ad el cumpeta la direcziun generala dil menaschi tenor statuts e reglaments da gestiun. El decuors digl onn da gestiun ha il directori salvau 4 sedutas. Il Cussegl regiunal, ch'ei seradunaus igl onn 1993 3 gadas, cumpeggia 15 commembers(-ras). Sias cumpetenzas ein oravontut da natira legislativa e da controlla. Ad el cumpetan lu era differentas elecziuns. Ils rapports dil Cussegl dil publicum e digl organ da mediaziun vegnan publicai entiramein el rapport da gestiun dalla CRR.

La suprastonza dalla Societad commembra CRR ha deliberau las fatschentas che pertuccan sulettamein la societad commembra CRR. Denter auter ha ella era concludiu igl uorden per la Cumissiun per la lavur publica e preparau ils documents per ina decisiun davart l'ediziun d'ina „Revista commemorativa 50 onns CRR“ (1946-1996).

Contonschiu las miras

Dapi gl'atun 1993 realisescha il „Radio Rumantsch“ in augment dallas emissiuns da ca. 6 1/2 uras a ca. 9 1/2 - 10 uras per di. Quei augment che cumpeggia oravontut il program dalla damaun cun l'emissiun „BUNA LUNA“, ha anflau buna accoglientscha. Il „Radio Rumantsch“ contonscha ussa la populaziun romontscha duront ina gronda part dil di, numnadamein naven dallas 6.00 - 12.30 uras e dallas 17.00 - 20.00 (21.00) uras. Il niev program porta buca mo dapli temps d'emissiun, mobein era dapli informaziuns e contribuziuns ord las valladas. Cun l'avertura d'in biro cun ils necessaris indrezs technics a Scuol eis ei reussiu da puspei far in pass el senn d'ina decentralisaziun. Il niev program da radio rinforza era las emissiuns romontschas per la giuventetgna. Arisguard la recepziun digl entir program dil „Radio Rumantsch“ ella Bassa ein ils postulats dils romontschs che habiteschan ordeifer il Grischun, per ina buna part realisai. Per las ulteriuras regiuns svizras vegnan las contractivas cuntinuadas.

El sector dalla televisiun romontscha san ins medemamein menziunar impurtonts conclus. Naven dalla primavera 1994 vegn l'emissiun „Telesguard“, ina emissiuon jamnila da 15 minutas, emessa 3 gadas per jamna, numnadamein gliendisdis, la mesjamna ed il venderdis, mintgamai naven

dallas 18.50-19.00 uras. Quella midada munta ina considerabla migliur dil temps d'emissiun ed in impurtont augment dalla preschientscha romontscha ella televisiun. Il niev ritmus lubescha plinavon in meglier risguard dall'actualitad che tochen ussa. Quei vala era per la midada tier l'emissiun „Svizra Rumantscha“. Quella emissiuin derasada tochen ussa 2 gadas per meins, la dumengia suentermiezdi duront 45 minutas, vegn da niev presentada 39-40 gadas per onn, pia jamnilmein, cun excepziun dil temps da stad, e quei mintgamai duront 25 minutas la dumengia naven dallas 17.30 - 18.00 uras.

Suenter la fasa da consolidaziun per il contonschiu ni quei ch'ei da realisar da niev egl onn 1994 el sectur radio e televisiun, eis ei previu d'examinar l'extensiun dil temps d'emissiun dil „Radio Rumantsch“ sin suentermiezdi naven dallas 14.00 - 17.00 uras. Quei augment che cumpeggia oravontut cant, musica e divertiment, duei vegnir realisau cun agid dalla nova tecnologia senza credits supplementars dalla SSR.

Il parsura: Fidel Caviezel

Directori

President
Vicepresident
Commembers

Fidel Caviezel, Cuera/Sumvitg
Remo Godly, Cuera/Zernez
Duri Bezzola, Scuol (delegau dil Cussegl federal)
Antonio Riva, Berna (ex officio)
Martin Quinter, Mustér

Uniun da las Rumantschas e dals Rumantschs en la Bassa

Che es l'URB?

L'uniun da las Rumantschas e dals Rumantschs en la Bassa es ün'associaziun affiliada da la Lia rumantscha (LR). Ella as cumpuona da las associaziuns rumantschas/grischunas dadour il chantun Grischun. Sia finamira es tenor seis statüts da reunir las associaziuns rumantschas/grischunas dadour il chantun Grischun e da promover l'infuormaziun reciproca e quella cun la LR. Quatras vuol l'URB contribuir activamaing a la finamira da la LR e sustgnair ils sforzs per lingua e cultura rumantscha.

Ils commembers da la suprastanza sun automaticamaing delegats da l'URB illa radunanza da delegads da la LR, ed il president da l'URB es eir commember dal cussagl da la LR.

La conferenza annuala es l'organ legislativ da l'URB. Ella tratta tanter oter il protocol da l'ultima conferenza ed il rapport annual dal president, ma impustüt il program da lavur per l'on chi vain. Cun il program da lavur dà la conferenza annuala incumbenzas concretas a la suprastanza.

Rapport annual 1993

Quist on s'ha pudü gnir darcheu ün grond pass inavant per la derasaziun dals programs dal radio rumantsch tras las raits da cabel, uschè cha fingià la gronda part dals Rumantschs i'l territori da la Svizra tudais-cha po tadlar il radio rumantsch tras cabel. Grazia a l'iniziativa e l'ingaschamaint da Chasper Stupan, directur dal radio rumantsch, e da dr. Fidel Caviezel, president da la CRR, gnin nus adüna plü daspera a nos böt cha tuot las societats svizras da cabel derasan nos radio in lur raits.

Il seminar chi'd es gnü organisà tras l'URB a Seengen grazia a l'iniziativa da H.P. Dürr-Gademann ha chattà gronda satisfacziun pro tuots ils partecipants. Id es gnü discutà in gruppas sur da l'identità rumantscha insomma, sur dals problems da tilla viver giò la Bassa, sur da l'acceptanza da nus Rumantschs emigrats saja giò la Bassa o eir in nossa patria, e.u.i. Sco decisiuns concretas s'han cristallisats ils giavüschs cha noss uffants possan avoir lecziuns da scoulina e scoula in rumantsch, e cha nus Rumantschs da la Bassa ans possan participar activamaing a la Scuntrada 1994 ad Andeer.

Program da lavur 1994

Il program da lavur da l'URB per l'on 1994 prevezza ün simposi per elavurar las contribuziuns da l'URB a la Scuntrada 1994 ed ün'intensivaziun dals contacts dals suprastants cun las associaziuns rumantschas/grischu-

nas in lur territori. Sco l'on passà ha la conferenza annuala decis eir quist on cha l'URB sustegna inavant il rumantsch grischun e la quotidiana. Mincha Rumantscha e mincha Rumantsch po contribuir vi da quists böts in discurrend cun lur paraints e cuntschaints da lingua rumantscha ed estra e declarond cha la LR vezza l'adöver dal rumantsch grischun per tuot quels cas ingiò chi po gnir scrit be in ün idiom per tuot las regiuns rumantschas o là ingiò chi gniss scrit uschigliö in tudais-ch. In tuots tschels cas vegnan sustgnüts inavant ils tschinch idioms rumantschs. Cha eir nus Rumantschs dovrain nossa gasetta dal di stuvain nus far incleger eir a quels da la Bassa per ch'els sustegnan ils sforzs da la Pro Svizra Rumantscha per tilla realisar. L'URB vezzess gugent scha la quotidiana gniss realisada insembel culs editurs da las gassetas rumantschas existentas.

Ils participants da la conferenza annuala han express il giavüsch cha la CRR stübgia la pussibilità d'ingaschar ün redactur da radio in piazza parziala per la Bassa.

La conferenza annuala da l'on chi vain avarà lö sonda, ils 26 da november 1994 a Lucerna.

Referat

Davo la part ufficiala da la conferenza annuala 1993 ha tgnü Constantin Pitsch da l'Uffizi federal per la cultura ün referat fich interessant sur da l'artichel 116 da la constituziun federala sco basa per la lingua rumantscha. Il prüm ha el muossà il svilup istoric dals artichels da lingua illa constituziun grischuna e quella federala, e davo ha el explichà la lunga cuorsa d'obstaculs cha'l nouv artichel 116 sto passar tras las chombras federalas fin ch'el sarà acceptà in sia fuorma definitiva.

Il parsura: Gian Guolf Bardola

Suprastanza

President
Vicepresidenta
Assessurs

Gian Guolf Bardola, Thalwil
Cilgia Vital, Goldach
Clau Derungs, Malter
Sigisbert Lutz, Berna
Jachen Sarott, Chesalles-sur-Moudon

Cuminanza mussadras rumantschas

L'an 1993 es sto ün miel pü quiet cu quels passos.

L'Associaziun Svizra da Mussedras (KgCH) es landervi da müder sias structuradas. Quist tema ho do bger da stüdger, da discuter e dad organiser.

Als 26/27 november 1993 ho gieu lö a Berna la dieta (Fachtagung) da l'Associaziun da mussedras svizras. Il tema principel es sto suot il motto : „Europa“ , que chi vuol dir eliminar cunfins, avrir portas e.u.i. Impü s'ho tratto dumandas chi per l'avegnir saron actuelas:

- cumazer la scoula cun 6 ans, resp. la scouline cun 3 ans
- las mussedras dessan avair la listessa scoulaziun scu ils magisters e las magistras da scoula primara
- iffaunts da lingua estra
- las uras da scouline as concentreschan in ün bloc p. ex. da las 8.30 - 12.00 u las 13.00, que in prüma lingia per gnir incunter a mammas chi vaun a lavurer. Surtuot in cited as resguarda per part fingia uossa quista pretaisa.

La recessiun sforza dapertuot da spargner, uschè eir als chantuns. In Grischnun stainsa relativamaing bain, congualo culla Bassa.

Las uniuns da mussedras e da magisters s'oppuonan a las restricziuns previsas scu p. ex.

- classas cun dapü cu 30 iffaunts
- ils iffaunts paun ir be pü ün an a scouline invece da duos
- stricher l'instrucziun da lingua per iffaunts esters, la logopedia e sustegns impü per iffaunts pü debels.

Quistas imsüras da spargn vaun a cuost da l'iffaunt que chi füess spargno al fos lö.

Eir tar las mussedras as fo valair la dischoccupaziun. In Engiadina esa pel mumaint auncha maungel da mussedras rumauntschas, ma que müdaro bain spert. Il Seminari da mussedras prouva da metter binaris per pudair occuper las seminaristas cur cha'd haun glivro lur scoulaziun.

Als 8 settember ho gieu lö la radunanza generela da la CMR. Adonta cha las tschernas effectivas sun pür dal 1994 ho que do müdedas illa suprastanza. Il tema da zievamezdi es sto „Viver in duos linguas“. Il referat da duonn'Ursina Fried-Turnes ho fascino pustüt eir il möd cu ch'el es gnieu concepieu. In pitschnas gruppas s'ho pudieu discuter punct per punct e fer dumandas in merit. Il referat adüna darcho interruiot tres discussiun es sto in quist möd fich instructiv.

Sül cudesch „Girumbella“ vainsa lönch spetto. La versiun putera es cumparida in november ed es steda tema principel dal cuors obligatoric da las mussedras rumauntschas d'Engiadina chi ho scu adüna gieu lö a

Zernez. Ils rebombs sun positivs. Insebel culla cassetta pudess el fer bun servezzan eir a genituors da lingua tudas-cha. La „Girumbella“ cumpariro eir in sursilvan e vallader - sprauza bainbod. Grazcha fich a la Lia Rumauntscha chi ho pussibilto l'ediziun, grazcha fich pero eir a tuot chi chi sustegna la lavur da la CMR e cun que nossas scoulinas rumauntschas.

La presidenta: Mirta Hartmann

Suprastanza

Presidenta

Mirta Hartmann, Silvaplauna

Vicepresidenta

Letizia Sonder, Lantsch

Actuara

Clara Cadruvi, Ruschein

Chaschiera

Annina Nicolay, Samedan

Assessura

Barbara Rupp, Laax

Revisuras da quint

Sora Veronica Albin, Glion

Mirta Lombris, Alvangnì-Dorf